

Let za korist delavskoga ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PAZITE!

na številko v oklepaju. ki se nahaja poleg vašega naslova, pripiljo ne ga spodaj ali na ovitku. Ako (494) je številka tedaj vam s prihodnje številko našega lista pošle naročnina. Prosimo, ponovite je takoj.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

ŠTEV. (NO.) 493.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE

CHICAGO, ILL., DNE 20. FEBRUARJA, (FEBRUARY) 1917.

LETO (VOL.) XII.

Protest jugoslovanskih socialistov.

V nedeljo je sklical konferenčni odbor jugoslovanskih socialističnih klubov v Chicagi ljudski shod v Narodno dvorano. Velik obisk, klub temu, da je bil sočasno shod v "Colliseum", katerega se je udeležilo tudi mnogo naših sodrugov, je pričal, kako živahno je zanimanje zavednega jugoslovanskega delavstva za sedanjí položaj in za nevarnost, ki pretavi delavskemu razredu.

Shod je otvoril

sodrug Žikić,

ki je pozdravil navzoče in se jim zahvalil, da so s svojo udeležbo pokazali svojo resno pozornost za velike probleme, ki stoje pred nami. Naglasil je nevarnost, da se pahnejo tudi Zedinjene države v krvavi pekeli in omenil, da je naloga shoda izraziti mnenje jugoslovanskega delavstva v pričlo grozice krize. Socialistična stranka je takoj, ko se je pokazala nevarnost, stopila na noge in pričela akcijo, da se ohrani mir. Del te akcije je tudi naš današnji shod.

Potem je dal besedo govorniku, ki je bil določen, da poroča v srbsko-hrvaškem jeziku. To je bil

sodrug Etbin Kristan.

Poročevalec je omenil znane dogodke zadnjega časa, zlasti prekinjenje diplomatskih stikov z Nemčijo, ki so napravili nevarnost vojne med obema deželama vidno. Ampak ta nevarnost ni nastala šele tedaj, ko sta zapustila poslanika Amerike in Nemčije svoje mesta, temveč je obstajala od začetka vojne. Gospodarske razmere naše dobe prepletajo ves svet s svojimi interesi tako, da se ne more noben del več ograditi s kitajskim zidom, za katerim bi se mogel čutiti tako varnega, da ga ne bi mogli zadeti zunanji viharji. Vojna takega obsega, kakršna je sedanja, postaja neizogibno nevarna vsemu svetu, krši interese nevtralnih dežel in nanaša neprenehoma snovi za konflikte na kup. Kakor je Amerika dobila spor z Nemčijo, ga je imela tudi z Anglijo, in vsak dan ga lahko dobi s katerokoli vojskujočo se deželo.

Nevarnost vojne torej ni nova. Prekinjeni diplomatski stiki z Nemčijo so jo le napravili bolj očitno in ji dali gotovo smer.

Toda če gremo stvari do dna, lahko izjavimo, da ni vojna nevarnost sama ob sebi tako akutna, kakor bi človek sodil po gotovih vsiljivih pojavih. Z dobrimi razlogi mislimo, da predsednik Wilson baš ne hrepeni po vojni. Kongres se je v tem vprašanju doslej še precej predrumsko obnašal, in tudi Nemčija ravna v praksi kljub svojim izjavam nepopustljivosti nekam previdno.

Veliko večja je nevarnost vojnega hujskanja, ki je postalo od izbruha krize naravnost vrtoglavo in se trudi, da bi ustvarilo razpoloženje, ki bi prignalo Ameriko takorekoč avtomatično v vojno. To hujskanje prihaja od tistih kapitalističnih krogov, ki pričakujejo od vojne ogromne profite zase, ki pa niso sovražniki nemških kapitalistov, temveč z njimi v egoizmu in v brezvestnem izkoriščanju popolnoma solidarni. V njihovi službi opravlja hujskarijo znano kapitalistično časopisje.

Kot socialisti smo načelni nasprotniki vojne. Z vstopom v to vojno ne more delavstvo ničesar pridobiti, pač pa mu žugajo silne izgube v vsakem oziru.

Ampak ne le z našega načelnega in razrednega stališča, temveč s stališča vsake vlade, ki hoče zastopati interese Amerike, je vojno hujskanje absurdno.

Govornik navaja statistiko evropskih izgub v življenju in zdravju, ter naglašja, da bi bilo tako pušanje krvi ne glede na brutalnost in nečlovečnost za Ameriko, ki je slabo obljudena in potrebuje za svoj razvoj mnogo več rok in glav, nego jih ima, še bolj kritično kakor za Evropo.

Potem pretresa statistiko naraslih državnih dolgov, ki grozi Evropi še z naknadno katastrofo, in bi enakoznačilo tudi Ameriki.

Iluzionisti pravijo, da bi Amerika poslušala človeštvo, če bi se vmešala v vojno, ker bi jo skrajšala. Prorokovanje je nevaležen posel; to

da dosedanje izkušnje nam kažejo, da se ni izpolnilo to pričakovanje, ko je vstopila Italija v vojno, ne ko ji je sledila Rumunija. In po mnogih razlogih lahko verjamemo, da bi jo vstop Amerike podaljšan in žrtve bi se pomnožile.

Govornik prebira še druge argumente, ki se jih poslužujejo zagovorniki vojne in prihaja do zaključka, da so vsi taki argumenti zgrešeni v svojih premisah. Kadar pa zmanjka vojnim hujšakcem argumentov sploh, tedaj prihajajo z zahtevno lojalnosti in z očitki izdajstva. Toda lojalni ni tisti, kdor sili deželo iz egoizma v klavnico in izdajalec ni, kdor jo hoče obvarovati štrahne nesreče.

Za zavedno delavstvo stoji v prvi vrsti zvestoba do svojega razreda in ta zahteva od nas, da se držimo protivojnih zaključkov Internacionale. S to zvestobo se popolnoma vjema zvestoba do pravih, nepotvorjenih interesov dežele.

Največja nevarnost, ki izhaja iz sedanjega položaja, je ustvarjanje mogočnega militarizma na suhem in na morju, kateremu doprinašajo že sedaj nezaljšane žrtve na račun delavskega ljudstva. In to dviganje militaristične pošasti spremlja politična in socialna reakcija, ki hoče v kratkem paralizirati vse, kar je delavstvo v dolgi dobi pridobilo s težkimi boji. Če interese samoohrane zahtevajo od delavskega razreda najodločnejši boj proti vojni hujskariji.

Nastopajoči proti očitnim pojavom pa ne smemo prezreti vira proti vsem tem nevarnostim. Vojna je latentna grožnja kapitalističnega sistema. Do tega vira mora segati naš boj. Protest proti vojni se ne sme izčrpati v resoluciji, ampak mora dobiti realen izraz v delu za socializem, v ojačanju socialistične stranke, v stvarjanju tiste armade, ki premaga kapitalizem in odpravi s tem vojne povode in vojno samo.

V angleškem jeziku je nato govoril

sodrug Silberstein,

kandidat za aldermana. Upozorjal je, koliko moči ima delavstvo pri volitvah, če zna porabiti glasovnice v interesu svojega razreda. Kapitalizem je tisti nasprotnik, s katerim ne more delavstvo sklepati nobenega miru, zakaž nasprotje med delom in kapitalom je načelno. Interesi obeh razredov se ne morejo spravit v soglasje. Dokler je kapitalizem, je in bo izkoriščanje. Dokler je kapitalizem, je gospodarska tekma, s katero prihajajo interesi konflikti in vojne. Delavstvo je pa izkoriščano in zatirano v vojnem času in v mirni dobi. Razredni boj besni brez prenehanja, dokler ne zmaga ena ali druga stran. Da znaga delavstvo, si mora pa ustvariti močno organizacijo in mora pa ustvariti močno organizacijo in mora odločno nastopiti v svojem interesu, kadarkoli ima priliko, da kaj pridobi. Taka prilika je zlasti pri volitvah. Sakrat ne smejo delavci nastopati kot rep nasprotniških strank, ampak kot zavedni bojovniki za svoje pravice.

Nadaljnji govornik je bil

sodr. Jože Zavrtnik st.

V slovenskem jeziku je dobro preredal politični položaj in omenil krizo, ki se je pokazala s prekinjenjem diplomatskih stikov med Ameriko in Nemčijo. Ta korak nam kaže vso nevarnost, ki stoji pred nami, ampak ne pomeni začetka nevarnosti. Ne vedno v enaki meri, ampak vedno z gotovo grožnjo visi vojna nad nami, dokler je naša družba kapitalistična. Sedaj je ta nevarnost odvrгла krinko in vsakdo spoznava njeno režečo spako. Vsakdo čuti, da nas nepredviden dogodek nenadoma lahko pahne v vrtinec blaznosti.

Iz tega ne sledi, da je vojna neizogibna. Tisti, ki iniajo uradno odgovornost, čutijo, kakor se zdi, njeno breme. Wilson se doslej ni dal pognati, da bi bil storil korak, ki se ne more več popraviti, in značilno je, da se je v kongresu na zadnji seji oglasila močna zahteva, da ne sme predsednik Wilson storiti nobenega novega ukrepa brez njegovega, kongresovega odobrenja.

Tem glasnejši so pa tisti, ki ne nosijo nobene odgovornosti, in med njimi je zopet najbolj zgo-

voren Teodor Roosevelt, ki hoče že sestavljati vojno divizijo in ponuja vladi službo svojih sinov. Povljevati diviziji seveda ni tako nevarna reč, kakor postavljati svoj život in strelski črti za tarčo. Tam, kjer bi Roosevelt imel svoj divizijski glavni stan, ne bi frčale smrtonosne krogle; toda delavci ne bi bili divizijski generali, temveč bi stali naravnost v klavnici.

Roosevelt igra sedaj enako vlogo, kakršno je igral pred zadnjo vojno Amerike. Tedanji predsednik McKinley je večkrat izjavil, da je bila ameriško-španska vojna največja toga njegovega življenja. Po njegovem prepričanju je bila ta vojna nepotrebna. Španija je bila že na tem, da dovoli Kubi avtonomijo. Vse je bilo le vprašanje časa. Španija ni hotela, da bi delal njen korak vtisk, kakor da je izsiljen od kakšne druge dežele. Če bi se bilo par mesecev počakalo in Španija pustila na miru, bi bila Kuba brez vojne dobila avtonomijo. McKinley ni hotel vojne in se je trudil, da jo prepreči. Toda gotovi interesirani krogi so pritiskali, podkupljivo časopisje jim je pomagalo, umetno se je ustvarilo vojno razpoloženje, in predsednik ni imel dovolj moči, da bi se mu bil uprl.

Ko so McKinleya vprašali, kdo je zastopal tiste interese, je odgovoril, da je bil Roosevelt na čelu.

In sedaj je Roosevelt zopet tukaj in zopet se trudi, da bi ustvaril razpoloženje za vojno, kateremu se predsednik in kongres ne bi mogla upirati.

Delavstvo ima sedaj nalogo, da pokaže svoje pravo razpoloženje in da prepreči vojni paroksi- zem, ki lahko pospeši katastrofo. Ampak delavstvo mora sedaj pojmiti vso svojo nalogo. Naši protesti imajo gotov pomen, toda zavedati se moramo, da resolucije ne preprečijo vojne, kakor je niso v Evropi. Naše delo bi bilo danes veliko lažje, če bi se bilo delavstvo v Ameriki že prej postavilo na svoje noge in se politično emancipiralo. Tudi če bi sedelo poleg Meyer Londona še sto socialistov v kongresu, ne bi mogli reči, da lahko preprečijo vojno, če jo zahteva kapitalistična večina. Toda če bi bilo v jeseni oddanih dva, tri milijone socialističnih glasov, bi se valed tega naš sedanji protest vse drugače tehtal.

Nevarnost, v kateri smo danes, nam razodeva pravo nalogo delavstva. Protivojna agitacija se mora raznašati od ust do ust, od hiše do hiše, od delavnice do delavnice; a biti mora socialistična agitacija, nele protivojna, ampak tudi protikapitalistična. Sedanja vojna nevarnost lahko mine; vojna nevarnost sama na sebi ne izgine, dokler ne pade kapitalistični sistem. On je in ostane glavni sovražnik. In vse delavstvo mora prešiniti zavest, da je boj zoper kapitalizem njegova prva dolžnost. S padcem kapitalističnega sistema izgine tudi vojna.

Govoru je sledilo burno odobravanje.

Potem je bila zborovalcem predložena sledeča resolucija:

"Shod jugoslovanskega delavstva v Chicagi, obdržan dne 18. februarja 1917., izraža principi- elno stališče proti vojnem vladajočega kapitalističnega sistema in popolnoma priznava zaključke Internacionale, ki nalagajo vsaki socialistični stranki boj proti preteči vojni. S posebnim poudarkom pa protestira shod proti početju vojnih hujšakcev in njihovega časopisja, ki izrablja kritični politični položaj, da bi pahnilo tudi Zedinjene države v krvavi kaos vojne. Delavstvu v Ameriki ne obljubuje pustolovščina, po kateri hrepeno izvesti kapitalistični krogi v interesu ogromnih profitov, nobene koristi in nobene pridobitve, pač pa bi padla na njegove rame vsa neizmerna bremena. Žrtve življenja in zdravja bi moralo doprinašati delavstvo, gospodarske krize, brezposelnost, druginja in lakota bi zadela pretežno delavstvo; nacionalne dolgove, ki jih moderna vojna pošastno multiplira, bi moralo plačevati v vsakem oziru oslabiljeno delavstvo.

Zedinjene države sploh ne morejo imeti od sodelovanja pri evropskem prelivanju krvi nobe-

da se motijo tisti, ki mislijo, da mora po sedanjí vojni ostati neizbrisno sovraštvo med narodi.

Iz Kodanja poročajo, da so nemške priprave za spomladansko kampanjo v polnem tiru. Nemški časopisi pravijo, da se ustavi z 20. februarjem ves promet za civilne potnike na železnicah, deloma zaradi pomanjkanja premoga, deloma pa zaradi porabe vseh vlakov za vojaške transporte. Na Nemškem pričakujejo, da povzročí sedanja kampanja s submarinkami veliko zmedo in negotovost v prevažanju zavezniškega vojaštva po morju in pokazi vse zavezniške načrte.

Če bo to res ali ne, pokaže pač šele bodočnost. Vsekakor se pa vidi, da ne bo vojna furija odjenjala, temveč da postane še vse besnejša, kakor doslej.

Dopisnik danskega "Socialdemokratén" je imel razgovor z znanim kriminologom in socialistom, profesorjem Enrico Ferrijem, ki mu je po poročilu rimskega "Corriere d'Italia" dejal: Resnica se ne da ustaviti. Italijansko ljudstvo bo to kmalu občutilo in spoznalo, da je bilo

Zdi-se, kakor da je Rusija dobila novega sovražnika. Iz Berlina poročajo čez Sayville, da se je v Rostovu ob Donu pojavila nova nevarna epidemija. V Berlin je prišla ta vest baže iz Kodan- ja. Kljub paznosti cenzure — pravi poročilo — se spoznava, da razsaja epidemija po vsej jekaterinoslavski guberniji in da je zahtevala že ogromno število žrtev. Zdravniki ne morejo dognati značaja te bolezni, ki povzroča bule na telesu.

Nekoliko fantastično pač zveni ta vest; nova, popolnoma neznana epidemija je v naših časih maaee sumljiva reč. Pojavljajo se véasi bolezni, s katerimi zdravniki v svoji praksi še niso imeli opraviti, ampak navadno se izkaže iz strokovne literature, da je taka bolezen že prej razsajala. Odločilno pa ni to, če jo poznajo ali če je ne poznajo; katastrofa je, če je ne znajo zdraviti in omejiti. V vojnem času je pa vsaka epidemija nevarnejša, že zato, ker vzame vojna tudi ogromno številn zdravnikov od doma.

Iz Avstrije prihaja čudna pritožba. Vpraša se le, če je resnična, ker prihaja čez London, kjer vidijo iz razumljivih razlogov radi vsako sitnost

ne koristi; le majhen krog internacionalnih kapitalistov bi nalovil velikanske dobičke, zaradi katerih pa bi morala vsa dežela prenašati nezaljšano trpljenje in bi bila v svojem razvoju ne le ustavičena, ampak pahnjena daleč nazaj za sedanjost.

Ohranitev miru je v interesu delavskega razreda, v interesu demokracije in v interesu Zedinjenih držav sploh; zato je ne le socialistična, ampak tudi državljanska dolžnost storiti vse, da se prepreči vojna.

Jugoslovanski delavci nečajo biti izdajalec svojega razreda. Naglašajo pa tudi, da nima delo za mir nobenega izdajalskega značaja napram deželi, v kateri žive, kajti resnične interese Zedinjenih držav kršijo in izdajajo le tisti, ki tirajo deželo iz gola egoizma v vojno, bedo, finančen polom in kulturno katastrofo.

Na shodu zbrano delavstvo pa zlasti naglašja, da so ob preteči akutni nevarnosti ne sme pozabiti na njen trajni vir, ki dela vojne krize kronične. Dokler počiva družabna zgradba na kapitalističnih temeljih, je katastrofa nočindan na pragu svetovnega miru in le padec kapitalističnega družabnega sistema mu more podati varnost. S protestom zoper vojno hujskanje združuje shod glasen klic do vsega jugoslovanskega delavstva, pozivajoč ga v socialistično stranko, da tako ustanovi mogočno armado za odločen boj zoper kapitalizem in da z zmago nad njim trajno odpravi vzroke vojne in s tem vojno samo."

Sodrug Žikić je omenil, da vlada na naših shodih svoboda govora, pa se zato vsakdo lahko oglasi, če želi kaj izpregovoriti ali govornika kaj vprašati glede na dnevni red.

Oglasilo se je nekoliko zborovalcev z vprašanji, izmed katerih nekatera pač niso bila v zvezi z dnevnim redom. Neki udeležnik zbora je imel kar štiri vprašanja, s katerimi je očitno želel sugerirati, da bi se morala Amerika v interesu zaveznikov, kar bi bilo po njegovem mnenju v interesu pravice, podati na vojno z Nemčijo.

Sodrug Kristan mu je obširneje odgovarjal in pojasnil shodu napache temelje tega mišljenja. Kakor stvar Nemčije, tako tudi stvar Anglije ni stvar pravice. Takozvano mednarodno pravo krši Nemčija in krši ga Anglija, in krši ga sploh, kdor ga le more. Biti v interesu malih narodov ne bi nastopila Amerika, če bi šla v vojno, ker to ni njen vojni razlog in ker rabijo tudi zavezniki to frazolo za pretežo svojih interesov.

Neki sodrug je hotel vedeti, če je tudi vstop Bolgarske in Turčije podaljšan vojno. Sodrug Kristan mu je odgovoril, da jo najbrže je, ker je razširil bojščia in posilil vse bojujoče se stranke na nove napore.

Tretji zborovalec je vprašal, kdo bi zmagal, če ne bi zavezniki dobivali municije iz Amerike. Mislił je, da gotovo Nemčija in da je bila takorekoč moralna dolžnost ameriških kapitalistov dodajati strelivo zaveznikom.

Sodrug Kristan je označil to za ugibanje. Če ne bi bili zavezniki dobivali municije iz Amerike, bi stali pred problemom, kako naj pridejo na drug način do nje. Kako bi ga rešili, bi bila njihova, ne pa naša stvar.

Potem je bilo še vprašanje, če ni sedanji slučaj tak, da bi morala obveljati "narodna obrana," o kateri je "Proletarce" svoječasnó pisal. Tudi na to je sodrug Kristan odgovarjal in v glavne mnagašal, da ne gre sedaj sploh za obrambno vojno, še manj pa za obrambo demokracije in razrednih interesov delavstva. Najmanje pa ima delavstvo obrambo v svoji oblasti.

Vprašanja so bila izčrpana. Sodrug Žikić je dal na glasovanje resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta in se je sklenilo, da se objavi v glasilih Zveze in pošlje sodrugu Meyer Londonu in illinoiškim poslancem.

S primernim nagovorom in pozivom, da naj bo delavstvo pripravljeno za vsako eventualnost, ki jo prinese položaj in razvoj in z zahvalo za veliko udeležbo je sodrug Žikić zaključil lepi shod.

prevarano, in da se mora mir skleniti, preden pride še večja nesreča nad Italijo. Vojna se v Italiji smatra že za izgubljeno in ljudstvo se boji, da ne pride Italija na vrsto takoj, ko bodo centralne države temeljito obračunale z Rumunijo. D'Annunzio naj izgine iz Italije, dokler ima še pristo pot v Francijo, kajti po tej poti bodo po mojem mnenju kmalu korakale sovražne čete v osrčje Italije."

Da je italijansko nacionalistično časopisje besno zaradi tega, se razume samo ob sebi. Tudi se nič ne čudimo, da obklada Ferrija z izdajalcem in nemškimi agentom. Tako se godi v teh časih marsikomu, ki ima toliko poguma, da izraža svoje prepričanje brez dovoljenja visokih vlad. Da je smešno očitati Ferriju uslužnost napram Nemčiji, pa ve, kdor pozna njegove nazore.

V Haagu je priredilo delavstvo dne 15. februarja veliko demonstracijo proti neznosni druginji pred kraljičino palačo in ministrstvu. Polcija je morala poklicati huzarje na pomoč, da so razgnali množico. Druginje pa huzarji niso pregnali.

Organizacija in zopet organizacija.

Ako bi imeli od zmage kapitalističnih strank samo tisti delaveci škodo, ki so lani pomagali demokratom in republikancem do uspeha, bi bila stvar še precej enostavna. Kdor si je trdo postlal, naj trdo leži. Še sedaj se ne sme pritoževati, če se mu drugi rogajo zaradi tega.

Ali z njimi morajo trpeti vsi delaveci tudi najboljši, najzvednejši, najtrudnejši. Če bi se norečevali iz slabih volilcev, kadar jih bo tepel bič, nam bi nič pomagalo. Zakaj bolej bo tudi nas.

V Ameriki nimamo proporcionalnih volitev. Ako bi jih imeli, bi prišlo v kongres vendar precej čedno število socialistov. Glasovi, ki so jih oddali sodrugri, ne bi bili izgubljeni.

Nasi zastopniki pač tudi sedaj ne bi imeli večine. Ali v Washingtonu bi bila taka socialistična skupina, da je ne, bi bilo mogoče prezirati.

Izkušnje v drugih deželah nas uče, da vsaki tudi manjšina lahko kaj opravi. V Nemčiji, v Avstriji, v Italiji, na Francoskem itd. tudi nimajo socialisti večine. Ali v vseh teh parlamentih jih morajo vpoštovati in v vseh teh državah so dosegli delaveci več zakonitih pravic kakor v Ameriki.

Ali proporcionalnega volilnega sistema nimamo, in če ne spravimo po navadnih volitvah več

svojih zastopnikov v glavni parlament Zedinjenih držav, nam ostane kdove kako dolgo edini Meyer London.

To gotovo ne bo zadovoljevalo zavednih sodrugov. Saj se bojujemo zato, da bi napredovali in kaj dosegli.

Kakšna sredstva pa imamo za to?

Od meščanstva ne moramo pričakovati, da nam bo pomagalo do zmage. Posamezniki se pač dobe tupatam, da spoznajo pravičnost delavskih zahtev in so sami v sebi dovolj nečlivi, da se pridružijo poštenemu boju.

Toda belih vran je malo. Od njih ne more priti rešitev.

Delavec pa je veliko. Ako bi bili vsi v naših vrstah, moramo zmagati. Tudi če sene oziramo na tiste propalce, ki namenoma služijo sovražniku, jih je še dosti, da dosegemo večino.

Druge poti ni. Pridobiti moramo maso delavstva. Kajti zmagati hočemo. Socialisti nismo postali za sport; organizirali se nismo za zabavo. Prepričani smo, da je le v socializmu rešitev delavskega razreda. Vemo, da moramo padati nazaj, če ne bomo korakali naprej.

Če so si delaveci kje kaj pridobili, vendar nimajo svojih pridobitev nikdar popolnoma na v

em. Ako je bil kapitalizem prisiljen, da je kaj dal, je vedno pripravljen, da vzame, če se pokaže prilika. Delaveci morajo biti neprenehoma na straži, in dostikrat je zato ne morejo napredovati, ker je težko ohraniti, kar je že pridobljeno. Še to se včasih izgubi.

Z dobrimi zakoni bi se v tem oziru delavski boj izdatno olajšal.

Delavci si n. pr. v kakšni industriji prištrajkajo minimalno plačo. Z delodajalci se sklene pogodba. Ali ne le cesar Viljem, tudi kapitalisti znajo prelomiti pogodbe.

Kko bi bile minimalne plače z zakonom zavarovane, ne bi bilo delavcem več treba trošiti svojih sil za to, da jih obvarujejo, ampak bi lahko porabili svojo moč, da bi si pridobili zopet kakšno zboljšanje.

Tako i si ugledali pot do končne zmage.

Vidimo, da ni drugih sredstev. Kaj nam torej preostaja?

Pridobiti moramo delavstvo. Prepričati moramo tiste, ki se niso prepričani, poučiti vse, ki še niso poučeni.

Stara pesem: Organizacije nam je treba.

Kjer ni klubov, jih je treba ustanoviti, kjer so, je treba pomočito njihove člane.

Zakaj mi ne potrebujemo le več volilcev, ampak več socialistov nam je treba. Na delaveca, ki glasuje enkrat z nami, ker smo mu prigovarjali kakor voznik holnem konju, se ne moremo zanašati. Kdor se da pregovoriti od enega, se da pregovoriti tudi od drugega.

Treba nam je sodrugov, ki glasujejo pri vsakih volitvah z nami, s popolnim prepričanjem in s popolno zavestjo. Tovariši delaveci morajo spoznati, kar smo spoznali sami: Da sta kapitalizem in delavstvo dva svetova, da ne more biti med njima nobene sprave, ampak le boj do konec, in da morajo ta boj izvojevati le delaveci.

Vsega tega razumevanja ni spoznavanja pa ne morejo delavci doseči slučajno. Mi, ki že poznamo te resnice, vemo, da so lahke in enostavne. Toda nezavestnemu delavstvu se zde težke in nerazumljive. V privatnem razgovoru par dni pred volitvami se mu fo ne bo razvozljalo.

Le v organizaciji, kjer je delavec med mislečimi tovariši, ki mu korakoma pomagajo na pravo pot, se mu bo odprlo in se bo naučil misliti kakor mi. Sedaj mu bo lahko, kar se mu sedaj zdí težko.

Enrico Ferri:

Socializem in moderna znanost.

Kako naj zakon, ki brezpogojno prevladuje v živem svetu, od bakterije do najvišjega sesalca, klo- ne pred človekom, ki je le neločljivo vkovan obroč v neskončni verigi življenja? Prepričan sem bil in sem še, da je boj za obstanek neločljiv element življenja in s tem tudi človeškega razvoja, da pa ta zakon navzile svoji stalnosti polagoma izpreminja svojo vsebino in dobiva blažjo obliko.

V primitivnih razmerah se življenjski boj človeka komaj loči od boja ostalih živali: brutalen, z mišičjo silo bojevan boj za vsakdanji kruh in za ženo — kajti glad in ljubezen vezeta ves svet. Kasneje se pridruži boj za politično prevlado (v razredu, plemenu, vasi, občini, državi i. t. d.) in pri tem se poleg mišične zmerom bolj uveljavljajo možgani. V zgodovinski dobi pristopi v grško-latinskem svetu boj za državljansko enakost: tudi ko je dovojevan, ni miru, zakaj življenje je boj: srednjeveški svet se bojuje za versko enakost, ki jo doseže, ne da bi se umiril. Osemnajsti vek začne boj za politično enakost. Toda tudi po izvojevanju tega cilja človeštvo ne miruje in ne počiva; bojuje boj za gospodarsko enakost, ne v smislu materialne enakosti in absolutne nerazličnosti, temveč v smislu, ki sem ga ravnokar obrazložil; vsa znamenja kažejo tistemu, kdor jim hoče umeti, z brezpogojno gotovostjo, da vede tudi ta boj k zmagi in da ga nadomeste nove naloge naših naslednikov.

Počasi izpremembi smotra in idealov bojev istreza stalno ublaževanje bojnega načina, ki — izprva brutalen in čisto telesen — postaja bolj in bolj prizanesljiv in duševen, ne glede na posamezne atavistične ponovitve ali na bolestna protidružabna nasilja poedincev in na družabno zatiranje posameznikov.

V novi izdaji svojega dela o socializmu in kriminaliteti se povrnem na svoje umevanje prirodnega izbora. (Mojemu podobno umevanje prirodnega izbora duhovito razvija Novikov v svojem novem delu, le da popolnoma pozablja na spolni izbor. (Novikov, "La Lutte entre sociétés humaines." — Paris 1891.) Za sedaj se zadovoljujem le z omejitivo počasne modifikacije in ublaževanja izbornega boja.

Socializem lahko trdi, ne da bi se kolkickaj pregrešil proti Darwinovemu zakonu o triumfu najbolj prilagodljivih v konkurenčnem boju, da morajo biti vsem ljudem zagotovljeni pogoji človeškega obstanka, kajti omenjeni zakon ima svoj poseben pomen in svojo posebno veljavo na naprednih stopnjah človeškega razvoja, različno od njegovega delovanja v primitivnih in predčloveških stadijih. Da, znanstvena poglobitev socializma celo kaže, da ne zanikava in ne more zanikavati dejstva, da zahteva življenjski boj svoje

žrtve. To dejstvo je velepomembno za odnose med zločinством in družabno organizacijo; tisti socialisti, ki ne priznavajo zakonu življenjskega boja (nenormalna in protidružabna oblika boja, v nasprotju z njegovo normalno in socialno obliko, z delom) veljave, mislijo, da ga spravi socializem naenkrat popolnoma s sveta; zagledaj smatrazo socializem in nauke kriminalne antropologije za nezdruttjive; nauk o rojenem zločincu pa je le nadaljevanje darvinizma. (Z obžalovanjem konstatiram, da se v tem vprašanju tudi Loria moti, trdeč v svoji knjigi "Bases économiques de la constitution sociale" protislovje obeh naukov. Lombroso ga je v tem pogledu popolnoma zavrnil (Archiivio di Psichiatria e Scienze Penali." 1894, XIV., 6.) Obširnijeje obravnavanje tega vprašanja si prihranim za drugo priliko; za sedaj pa hočem ob kratkem podati svoje nazore o tem problemu kot kriminalni antropolog in socialist.

Pozitivni kazenskoppravni nauk se peča predvsem z današnjim življenjem in tu si je pridobil nedvomnih zaslug z izvajanjem prirodoslovnih metod na zločinskem pojavu, ki je z njimi dokazal nesmiselnost in hinavščino današnjih kazenskoppravnih sistemov, slonečih na pojmih krivde in prostosti bolje in praktično vršičečih v osamljenih zapornih, ki jih smatram za ostudno devetnajstega veka; to zgrešeno metodo hoče pozitivna šola nadomestiti s preprosto odločitvijo poedincev, ki so vsled prirojnih ali pridobljenih, mimgredočih ali trajnih anomalij protidružabni.

Domnevanje, da v socialistični družbi premine vsaka in sleherni oblika zločina, izvira iz sentimentalnega optimizma in ni rezultat strogo znanstvene preiskave. Pozitivna kazenskoppravna šola kaže, da je zločin prirojen družabni pojav, kakor samomor ali umobolnost, kateri izvira iz sodelovanja nenormalne telesne in duševne konstitucije z nenormalnimi razmerami prirodnega in družabnega miljeja. Fizični, antropološki in socialni faktorji sodelujejo neločljivo pri opredelitvi slednjega zločina, od najlažjega do najtežjega kakor pri vsakem drugem dejstvu človekovega; razlike obstoje le glede učinka posameznih vzročnih kategorij na poedinega zločina in na poedin zločin. (Gl. moj "Sociologia Criminale," III. izd. (Turin 1892), pogl. 1. in 2. Fornasari di Vere je v najnovejšem času potrdil to naziranje z raziskavanjem zločinstva in gospodarskih razmer. Lombroso pravi v uvodu te knjige: "Ne tajim resničnosti socialističnih misli, ki jim je namenjeno, da izpremene usodo Evrope in ki skušajo svoji stvari in prid izvajati vse zločinstvo iz gospodarskih faktorjev; simpatiziram s to teorijo, ne da bi hotel ali mogel deliti njene zmote; pri vsem navdušenju zanjo vendar njej na čast ne morem za-

tajiti resnice. Tak nesmiseln servilizem prepuščam doktrinarem in pravovercem."

Tako deluje pri umoru iz ljubosumnosti ali vsled omanje čutov najmočnejše individualni, antropološki faktor, ne da bi zato vpliv prirodnega in socialnega miljeja popolnoma izločen. Pri zločinih proti lastnici ali pa pri protiosebnih pregreškah upornih mas ali pijancev je močnejši socialni faktor, ne da bi fizični antropološki faktor sploh he prihaja v poštev.

Isti pomiselki veljajo — da nadaljujemo z ugovori, sproženimi v imenu darvinizma — glede ljudske bolezn, katerim je prištetí tud tako izraženo patološki pojav, kakor je zločin.

Vsaka bolezen, akutna ali kronična, nalezljiva ali nenalezljiva je produkt antropološkega faktorja, disponiranosti poedincev in vplivov fizičnega in družabnega miljeja; dalekosložnost poedinih faktorjev je pri posameznih boleznih različna; jetika ali srčna hiba sta n. pr. bolezni, ki zavista ponavječ od telesne konstitucije ob sodelovanju vnanjih faktorjev; nasprotno zavise kolera, jegar, malarija ali pelagra predvsem od fizične in socialne kakovosti okolice. Zategadelj zapadejo jetiki tudi imovite, dobro hranjene, v zdravih stanovanjih žveče osebe, dočim grabi pelagra in kolera svoje žrtve večidel iz bednega, siromašnega miljeja.

Jasno je, da v socialističnem režimu, ki s kolektivno lastnino zagotovi vsakemu poedincu človekove eksistence, znatno upadejo tiste bolezni, ki izvira iz nezdravega miljeja, nezadostne hrane in vsemu temu sledečega otrovanja, zlasti še ob napredovanju higieniske vede in tehnike; nasprotno pa ne spravi nobena socialna reforma s sveta bolezni, ki se rodé iz poškodih, umobolnosti, pljučnega vnetja i. dr.

Isto velja za zločine; če izginejo beda in krivične razlike gospodarskega položaja, preminejo z obstoječimi po kroničnem in akutnem gladu povzročeni nagoni vsled dobrodejnega vpliva boljše hrane na telo in dušo in vsled onemogočene glorabljavanja silé iz boastva zločini, ki izvirajo danes v prvi vrsti iz socialnih razmer. Zginila pa ne bodo taka dejanja, kot so npravi zločini vsled spolne perverzije, umori epitkov, tativne psihopatičnih izrodov i. t. d. Enako bode socializem z obsežnejšo in temelitejšo ljudsko izobrazbo zmanjšal število analfabetov in vsak talent se bo prosto razvijal in uveljavjal, toda podedovanje bolehnosti lastnosti bo porajalo tudi v socialističnem režimu idiote in slaboume. po drugi strani bode pač na prirojene degeneracijske fode (konstitucionalna slabost nervoja, psihoza, zločinska natura) ugodno učinkoval preventivni in blažilni vpliv boljšega družabnega in gospodar-

skega reda ob sočasnem vplivanju zmerom globlje prodirajočega biološkega raziskovanja, ki prepreči podedovanje bolezn pri porajanju.

Z drugimi besedami: tudi v socialističnem režimu bode boj za obstanek, četudi v znatno manjši množini, terjal žrtve v podobni slabicev, boljšikov, umobolnih, zločincev in samomorilcev in zatorej socializem ne more in noče tajiti boja za obstanek in njegovih posledic. Ampak socializem privede s seboj tudi ogromno korist, da z odstranitvijo fizične in npravne bede mas zamaši mnogostevilne izvirke epidemskih in endemskih form fizične in npravne degeneracije. Tudi potem še ostane boj za obstanek stalna gonilna sila socialnega življenja, toda privzemal bo zmerom manj brutalne, zmerom bolj duhovne in humarske oblike in njegovi smotri bodo zmerom višji ideali na podlagi popolnega telesnega in duševnega razvoja rodu, ki so vsi njegovi člani preskrbljeni z vsakdanjim kruhom za telo in dušo.

Pri razmotrivanju boja za obstanek ne smemo pozabiti na drug zakon prirodnega in družabnega razvoja v Darwinovem smislu, ki so ga mnogi socialisti pretiravali in mnogi individualisti prezrili, na zakon solidarnosti istovrstnih individuirov, n. pr. družabno živetič prežvekovalcev, in dalje na zakon medvstne solidarnosti v obliki tako imenovane simbioze.

Pretirana je trditev, da deluje v prirodi in družbi edinole zakon boja, kakor je pretirano popolno zametovanje njegove veljave za človeštvo. Popolna resnica je, da velja tudi za človeštvo večni zakon boja za obstanek z vsebolj humanskimi sredstvi in za vse višje vzore poleg in nad tem zakonom, pa deluje kot najmočnejša sila družabnega razvoja zakon solidarnosti in skupnega dela poedincev.

Če v živalskih vrstah se pojavlja vzajemna pomoč v boju s sovražnimi vrstami ali prirodnimi dogodki, ki se v človeštvu že na prvotni stopinji višje razvija, zlasti kjer gotovost in bogastvo hrane rodi miren industrijski tip. Vojaški tip prevladuje v prvotnih razmerah vsled negotovih in skopih življenjskih pogojev in pri polciviliziranih ali propadajočih narodih, ampak s stalno tendenco, kakor je prkazal Spencer, da preide v industrijski tip. Z napredkom človeške kulture in z rastoči delitvijo dela, ki zahteva vse ožji etik vseh ljudskih elementov, se pojavlja poleg vse blažjega boja za obstanek nova sila solidarnosti in skupnega dela in dobiva vse močnejši in dalekosežnejši pomen. In ves ta proces se vrši — odkritje tega razmerja je veliko znanstveno dejanje Marxa — sorazmerno z gotovostjo življenjskih pogojev, predvsem hrane.

(Dalje.)

POTRESNA POVEST.

Spisal Podlimbarski.

preklecana reč ti... hude čase smo doživeli," je dejal Planjavec. "Hišo mi je menda pohabilo in si ne upamo noter. Tudi nas nočujemo zunaj. No, hvala Bogu, da so nam le udje ostali zdravi, pa si homo škodo na poslopjih še popravili z božjo pomočjo in če bomo pomagali eden drugemu."

Tri dni bo zdaj tema, pravijo po vasi. Nič ne bo solnce in jutra ne bo, ne opoldneva, ne večera," je zaropotala baba z ugrizeno nogo.

"In žganeev ne bo, ne soka, ne kaše," jo je postrašil ironist Marka.

"Kaj menite, Planjavčev oče, ali bo res, ali ne?" je vprašala baba.

"To ni nič. Jaz že čutim, da mi bije jutranja sapa v nos. Dolgo ne bo, in imeli homo zopet dan. Solnce menda ne bo, ker na Čemšenški plani ni vise mokri iblaki." Jel si je napravljati tobak.

"Ampak tega pa še ne veste, kaj se je prigodilo na Kolovraškem?" je vprašal mirno.

"Ničesar še nismo slišali," so odgovorili iz krdele.

"Kaj ste bili sinoči na Kolovraškem?" je vprašal hlapec s Frtiee.

"Bil, bil. Kakšen strah je pa tam — oj!"

"Povejte nam, oče!"

"Le poslušajte! K bratu sem bil šel večeraj popoldne pogledat v kolovraške hribe in nazaj sem se vračal pozno v noči. Ali to pa rečem, da groze sem na toliko preстал, po nepotrebnem preстал, da nič ne vem, kako sem prišel nazaj v naš

graben. Le to vem, da je véasi zavihral gozd okrog mene kakor ob velikem viharju."

"Saj smo se groze tudi mi naužili — oh!"

"Potres sam bi me ne bil toliko preplašil, ali tisti Urijčkov Matija, ki je eunje pobiral tudi po grabnu in ga vsi poznate, tisti me je tako prestrašil, da se ga bom spominjal vse žive dni, in tudi naši otroci bodo govorili o njem."

"Pa so pravili popoldne pri krščanskem nauku, da je umrl."

"Umrl... smrt ga je stisnila... Bog mu naredi milostivo sodbo! Večkrat se je norčeval: umrjem tedaj rad, kadar bo v raju izpraznjeno mesto cunjarja, kajti drugega ne maram biti go. ri. Tako se je bil navadil svojega posla. Zdal pa stoji siromak pred božjim prestolom in, Bog sodi, v čem je grešil."

"Večna luč naj anu svetli! I kaj... ali vas je mrtev tako strašil?"

"Mrtev... še na parah se je pošalil z nami. On bi bil to noč kumal od mrtvih vstal." Iz krdele so se edni obupni vzkliki k raznim nebesnim mogoteem. Gospodar s Planjave je nadaljeval: "Matija je tolikrat prenočil pri nas v Planjavi in nam delal družico, pa sem si dejal sinoči, ko sem šel mimo hiše, kjer leži na parah: moram tudi ti zadnjo noč tovarišiti čas. Bilo je že po enajstih, ko sem stopil v tisto hišo. Ljudi je vasovalo tam dosti. Pokropil sem mrliča in pošmolil. Ko tako stojim pred mrtvaškim odrom in

molim, zabobni pod zemljo in udari ob steno s tako močjo, da je vse skočilo na noge, mrtvaška leščarba na steni je padla na klop, luč na mizi se je zabilabala, okno nad mrličevim vzglavjem se je samo od sebe odprlo in mrliče se je začel gibati pod rjuho, kakor bi se bil že naveličal ležati na hrbtu."

"O prežalostna maunka božja, prosi za nas zdaj in na zadnjo uró!" je zahrumela baba z ugrizeno nogo in prav blazna je stekla po vasi razglašat to novo znamenje sodnjega dneva.

"O Jezus Nazarenski!" je viknil berač Devs, ki je bil tudi v krdelu, in zašepel je za bado. Za njim jo je udaril Krulčev Peter.

"Ali je vstal?" je vprašal nekdo iz krdele.

"Kako bi vstal? Le postrašil nas je Urijčkov dopovedati, kako smo kopneli ob tem pogledu, kakšen vik in krik je nastal po izbi. Vse se je ri-Matija. Nihče še ni vstal od mrtvih nego Kristus in tisti, ki jih je on zbudil. Tega vam ne morem lo k durim, tako da jih tisti, ki so bili prvi, nikakor niso mogli odpreti, kar je še bolj pomnožilo zmešnjavo. Jaz sem bil še tako pri zavesti, da sem skočil k oknu za durmi in jih odpri; ali so se zagnali prestrašeni ljudje za menoj, da sem se težavo skobacal skozi okno na trato. In bežal sem, kolikor so dale noge, drugi pa za menoj. Kar se tiče mrliča, je bil ves ta strah prazen: Urijčkov Matija je mrtev in prej ne vstane nego na sodnji dan; le potres ga je toliko zasukal, da se je obrnil na stran. In tako leži morda še zdaj in čaka prši. Ali strah nam je naredil velik."

V krdelu so izpregovorili o tem čudnem dogodku. Da je prinesel isto novico kakšen mlečnozobnik ali človek, ki se ni utrdil svojega ugleda pri vaščanih, pa bi jo bili razteptali na široko in vsak po svoje, ali to, kar je povedal možak, so vsi verjeli in nihče se ni drznil razvijati drugačne ali nasprotnoje misli. Polegli so zopet mirno na svoja ležišča ter vpirali poglede na gospodarja s Planjave.

Planjavec se je sklonil k ognju po utrinek. "Hudika... po vasi bo nemara tudi dosti škode," je dejal, z gorečim utrinkom lahko se dotikaje duhana in obrnjen k Tonetu.

"Oče, vse narobe je v vasi in kvara bo menda mnogo," je odgovoril mladenič, zadovoljen, da more izpregovoriti z razsodnim človekom.

"Da bi le tresenje pojenjalo in bi nam pomladanska setev lepo vstala in bi nam Bog del obilo letino, pa bo še vse dobro. Hiše homo že popravili, saj les rad raste v naših gorah in kamen in pesek tudi," je menil ravnodušno gospodar in baelnil utrinek nazaj v ogenj. Začel se je ozirati po njivah, kakor bi hotel razbrati, kaj je tam posejanega. Ker pa iz svita ni mogel videti, je stopil nazaj v temo in od tam se je oziral po rebru in po hosti, kakor bi iskal nečesa in bi hotel zapustiti družbo.

"Planjavčev oče," je zaklicel zdajci za njim Frtiski, "ali imate svojega hudega psa še na verigi?"

(Dalje rihodnjie.)

Mezdno zakonodajstvo.

Zvezno vrhovno sodišče se zopet bavi z zadevo, ki se zelo tiče delavskih interesov. Razprava se je izvršila zadnji teden, in sedaj se čaka na razsodbo.

Stvar se suče zopet okrog vprašanja, ali je neki zakon ustaven ali ne. Nasprotniki so na eni strani država Oregon, na drugi pa razni kapitalisti iz te države.

Kapitalizem je lahko politično reakcionaren, da zahteva policijo na vseh koncih in krajih, da nastopa zoper svobodo govora in tiska, da zagovarja vse persekucije delavstva; gospodarsko je vendar vedno tako liberalen, da zahteva popolno, neovirano in neomejeno svobodo v razmerju med delodajalcem in delavcem. V to razmerje se ne sme nihče vtikati, tudi država ne; kajti to je omejevanje svobode.

„Pustite nas pri miru! Jaz in moj delavec se že zmeniva. On naj ima prostost, jaz pa tudi. Na ta način sva si enaka. Jaz zahtevam dela, on mi ga ponuja; on zahteva plačo, ponujam mu jo jaz. To se tiče mene in njega in nikogar drugega ne; zato se nima nihče vtikati v to reč.“

Take argumente ima kapitalizem. To imenuje „svobodo“ in zato pravi o svojem sistemu, da je liberalen.

Marsikatera dobra duša s površno opazujimi očmi je že prikimala in verjela, da je v tem svoboda. Kajpada, če njemu moje delo ni všeč, mu ga ni treba sprejeti; če jaz nisem zadovoljen s plačo, ki jo ponuja, mi ni treba delati zanjo. Torej imava enake pogoje in vsak svojo svobodo.

Ta liberalni sistem je velikanska laž, ker ni tam, kjer naglašava in razkazuje svobodo, niti sledu tega lepega blaga. In pogoji, ki se z majhno pomočjo sofistike pokažejo, kakor da bi bili enaki, so v resnici popolnoma neenaki.

Delavec nima svobode, da sprejme ali ne sprejme delo, če mu ponujata plača ne ugaja. Slučaji, ki jo to resnično, so le izjemni, kadar je v njegovi stroki ali pa nasploh pomanjkanje delavcev. To se vsi zgodi, ni pa pravilo. Kapitalistični sistem skrbi za to, da ima po možnosti čim večjo rezervno armado nezaposlenih delavcev. Prav tako gleda, da mu tehnika čim bolj nadomešča žive roke z mehničnimi sredstvi. Če ima delavec tudi kaj izbranih sprejetju dela, je ta izbe-

ra vendar zelo omejena. To se pravi, da nima svobode, da sprejme ali zavrne delo po svoji volji. Kajti delo pomeni zanj življenje. Brez dela nima dohodkov. Potreba dohodkov ga sili, da sprejme tako delo, kakršno se ponuja in pod pogoji, kakršne določa delodajalec.

Kapitalist stremi za profitom. Če ima sto milijonov, jih hoče napraviti še dvajset, trideset, še sto. Za to potrebuje delavcev. Toda če nastanejo za nekaj časa take razmere, da zahtevajo delavci lahko večje meze, nego jih je on pripravil plačati, mu zaradi tega ni treba poginuti. Kapital mu že omogoči „dostojno“ življenje do tistega časa, ko bodo morali delavci zopet ponižno potrkati na vrata njegove tovarne.

Pogoji obeh niso enaki. Popolna svoboda kapitalista pomeni popolno odvisnost delavca.

Tupatam je država nekoliko posegla v razmerje med delodajalcem in delavcem. Večinoma se zgodi to tam, kjer je močno socialistično gibanje, pa hočejo vladajoči odvrniti socialistično nevarnost z manjšimi koncesijami. „Pokažimo delavcem, da znamo sami kaj storiti zanje, pa se bo zadovoljilo s tem, kar mi damo; nam pa ne bo treba dajati toliko, kolikor bi morali, če se poda delavstvo v socializem!“ Tako si mislijo, in vsi se ta spekulacija vsaj za nekaj časa obnese.

V Ameriki je deset držav, v katerih imajo iz takih razlogov nekaj meznega zakonodajstva. Toda le v treh veljajo dotični zakoni dlje kakor tri leta. Te države so Utah, Washington in Oregon. Minimalne plače, ki so zakonito določene, se tičejo v vseh slučajih delavk. Za moško delavstvo ni v Ameriki nikakršnega meznega zakonodajstva.

V državi Oregon so kapitalisti nastopili proti zakonu in zahtevajo od zveznega vrhovnega sodišča, naj izreče, da je neustaven. Na kakšno stališče se postavi sodišče, se ne more vedeti. Bil bi pa hud udarec, če bi ugodilo kapitalistom, kajti vse mezdno zakonodajstvo bi bilo s tem ustavljeno in vsi dosedanjaki zakoni o minimalnih plačah bi takoj izgubili veljavo.

Abnormalna prikazen je v tem, da vidimo državo, ki ni, če jo presojamo po njeni vladi, delavska, še manj pa socialistična, v boju za delavske interese, medtem ko stoji največja delavska

organizacija v državi, A. F. of L., zoper zahteva zakonite minimalne plače, torej v eni vrsti s kapitalisti.

Vsakdo skuša zagovarjati svoje stališče, in če nima dobrih argumentov, se poslužuje slabih, pa jih po možnosti olepšava. Tudi nasprotniki tega zakonodajstva so iskali razloge za svoje opozelje in mislijo, da so jih našli v sledečih trditvah.

Če bodo podjetniki prisiljeni, da plačujejo delavkam višje meze, tedaj bodo začeli brezobzirno odpustiti manj sposobne delavke; v veliki slogu jih bodo nadomeščali z delavci; ker so delavci dražji, se podraži tudi dotično blago in poveča splošna draginja.

Ne bomo se sedaj podrobneje bavili s temi, da bi ti argumenti, če bi veljali, le še bolj utrjevali socialistični nauk, da je kapitalistični sistem popolnoma nesposoben za rešitev katerikoli socialnih vprašanj. Brez obzira na to njegovo nedvomno nesposobnost kaže praksa, da nima nobene argumenti nobene veljave.

Statistični izkazi delovnih oddelkov v tistih državah, v katerih je ženska minimalna plača zakonito uvedena, kažejo, da se ni število industrijskih delavk nikjer zmanjšalo, temveč je povsod naraslo.

To ima dva glavna razloga. Prvi je ta, da ženske plače tudi v zakonito določitvi še ne dosegajo moških. Kapitalistom so delavke še vedno cenejše in zato jih nastavlja. Drugič pa kaže praksa, da so se tisti zelo motili, ki so trdili, da je žensko delo v vsakem slučaju slabše od moškega. Tudi izkušnje v Evropi, kjer opravljajo ženske v ogromnih množicah dela, od katerih so bile prej popolnoma izključene, kažejo, da je to umenje o malovrednosti ženskega dela popolnoma napačno.

Zakoni, za katere gre, tudi niso povzročili, da bi bile baje slabše delavke odpadle. Godi se pač neprenehoma, in sicer med ženskimi in med moškimi delavstvom, da se manj sposobni odpustajo. Ampak to se godi brez zakonov, ker skrbi za to priganjaški sistem kapitalizma sam.

Vsled tega tudi nimajo zakoni o minimalnih plačah sami na sebi nobenega resnega vpliva na podraževanje blaga. Mogoče je že, da se kapitalisti izgovarjajo nanj; toda vsake draginje je de-

lavstvo krivo — to je že stara pesem. Kjer ni zakonov o minimalnih plačah, pa vendar raste draginja prav tako kakor tam, kjer so.

Razum navelenih argumentov se pa vsi tudi med delavstvom sliši še eden, ki bi bil gotovo rešen, če bi bil utemeljen. Ta se glasi, da se izpremene minimalne plače prav hitro v maksimalne.

Težko je razumeti, zakaj bi moralo biti tako. Vemo, da se bojujejo tudi uniže za minimalne plače. Kjer so dosežene s pogodbo, se vendar starejši delavci ne zadovoljujejo z njimi, ampak zahtevajo in dobivajo višje postavke. Zakaj naj bi bilo drugače, kjer je minimalna plača zakonito določena?

Toda pustimo ugibanje, pa vprašajmo rajši dejstva.

Statistika nam zopet pove, da je zakonito določena minimalna meza v državi Washington za tovarniške delavke 8.90 dolarjev, za perice 9 dolarjev, za uslužbenke v trgovinah in pisarnah 10 dolarjev. Zakon je sedaj v veljavi tri leta in pol. V tem času se je plača industrijskih delavk zvišala za 17 točk čez predpisano minimalno mezo; dvajset odstotkov teh delavk dobiva sedaj znatno več kakor minimalno mezo, medtem ko niso prej niti te dosegle.

Iz države Utah poroča guverner Haines: „Tukaj ne more biti govora, da bi se bila minimalna plača izpremenila v maksimalno. Nasprotno je res. Velik del naših delavk dobiva znatno več, nego določa zakon za minimum. To sploh ne more biti drugače. Kako naj bi se podala delavka, ki je spretna in ima izkušnjo, v to, da bi delala za začetniško plačo?“

Poročilo industrijskega komisarja iz države Oregon pravi, da so delavke, ki so bile prej nedotaknjene, z zakonom prav znatno pridobile, ne da bi bile kaj izgubile one, ki so imele že prej boljše plače.

Ves strah pred delavskim zakonodajstvom je razumljiv, če prihaja od kapitalistov. Če pa nastopajo proti takim zakonom takozvani delavski voditelji, tedaj le dokazujejo, da jim ne gre toliko za resnično zboljšanje delavskega položaja, kolikor za njih vpliv.

Železničarske pravice.

Delavska svoboda v Ameriki napreduje po rakovi poti, da bi se najreakcionarnejše vlade v stari Evropi lahko veselile, če bi jim pustila vojna časa za to. Krasen napredek delavskih pravic se kaže v novem železničarskem zakonu, ki ga ima kongres sedaj v delu. Oče načrta je Adamson, čigar slava se je lani raznesla po Zedinjenih državah, ko je sprejel Wilsonov predlog o osemurni službi na železnicah za svojega in ga predložil v kongresu, s čimer je bila prepričana za Labor Day naznanjena stavka.

Sedaj zastopa Adamson zopet Wilsonove nazore. Kakor je znano, se predsednik lani ni zadovoljil z osemurnim delom, ampak je zahteval tudi ukrepe, s katerimi naj bi se zabranile stavke na železnicah. Tej želji so hoteli najprej ustreči z zakonom o prisilnih razsodiščih. Proti temu se je pojavila tako ostra opozicija, da so predlagana prisilna razsodišča za enkrat zaspala. Da je ideja popolnoma umrla, se zaradi tega vendar ne more trditi. Reakcija je v takih rečeh zelo trdovratna, kar se je pokazalo pri naseljeniškem zakonu. Nazadnjaške zahteve, ki izgledajo, kakor da so nrtive, vstajajo zopet in zopet iz groba kakor neštetokrat ubiti Villa.

Namesto prisilnih razsodišč zahtevajo sedaj nekakšno upravno komisijo, v katerih naj bi bili zastopani delodajalci in delavci in ki naj bi gledale, da se reši spor mirnim potom.

Ampak takipravniki poizkusi ne zadostujejo vladi. Oni seveda ne dajejo nobene garancije, da ne bo vendar štrajka. Pogajanja so se tudi doslej pogostoma vršila, preden je prišlo do stavke; a če se pogajanje razbije, tedaj ne ostane navadno nič drugega kakor boj. In pogajanje se zelo lahko razbije, ker ne dajejo kapitalisti radi, česar ne morajo dati.

Vladi je železničarski štrajk zopet kakor voda pijanca. In zato je Adamson izumetničil načrt, po katerem naj bi bilo mogoče preprečiti železničarske stavke, ne da bi bile prepovedane. Pred-

vsem naj bi se to doseglo s pomočjo sodišč in kazni.

Stavka ni prepovedana. Ampak oviranje meddržavne trgovine in oviranje poštnega prometa je prepovedano in podvrženo kazni. Če torej železničar stavka, se mu ne bo zaradi tega nič zgodilo; kajti pravica štrajka je priznana. Ampak če zaostane zaradi stavke vagon kave ali smodnika, ki je namenjen v Kansas, v kakšni postaji v New Jersey ali Pennsylvania, bodo vsi železničarji, ki so tega krivi, kaznovani prav tako kakor če zaostane par svežnev pisem. Zaradi tega dobi vsak posamezni lahko do šest mesecev zapora ali pa 100 dolarjev globe. Toda zaradi štrajka se mu ne zgodi nič!

V slučaju stavke postane položaj na železnicah lahko resen in nevaren. Saj se zgodi to dostikrat tudi pri drugih stavkah. In če vlada ne ve, kako se napravi tak nevaren položaj, ni treba nič drugega, kakor vprašati kapitaliste in njihov priganjač. Oni jo že nauče.

Za tak slučaj mora pa visoka vlada vendar poskrbeti. Treba je le pomisliti, kaj bi hudobneži lahko vse napravili na železnicah, če je nered. Rešiti se lahko potrgajo, ogibala se lahko napačno postavijo, mostovi se lahko porušijo, povzročajo se lahko karabombi, uhajanje vlakov s tira in toliko groznych reči, da se človeku ježe lasje na glavi.

To se pa vendar ne more in ne sme trpeti. Če nastanejo izgredi pri drugih privatnih podjetnikih, pomaga dobrim kapitalistom milica zoper hudobne delavce. Tako je bilo n. pr. lani v East Youngtown, kjer je sicer neki sodnik in neki državni pravdnik trdil, da je povzročil izgred je klarski trust; ampak Gary pravi, da je to smešna trditve, in to pač zadostuje, da se ni Garyju nič zgodilo.

Na železnicah je stvar nekoliko drugačna. Tam ima vlada svoje interese in za to ji daje Adamson načrt pravico, da rabi zvezno vojaštvo

za „vzdrževanje reda.“ seveda, če je potrebno. O vprašanju, če je potrebno, lahko odločuje vlada.

Da ne bi kdo mislil, da je to brutalno sredstvo zoper štrajk. Bognedaj! Štrajk je dovoljen; vojaščina bo le „vzdrževala red.“ in ona ni kriva, če bo zaradi tega vzdrževanje reda stavka skrušana.

Ker pa igrajo železnice važno vlogo v slučaju vojne, kajti bombe, granate in podoben konflikt se ne more prevažati s predpotopnimi karjolami, je mislil Adamson tudi na to, da ne nastane v takem slučaju nevarnost za domovino. Zategadelj se v slučajni vojni lahko postavijo železnice, kakor tudi brzojav in telefon, pod vojaško upravo. Železničarji so tedaj podvrženi vojaški disciplini in vojskim sodiščem. Pravica štrajka ostane nedotaknjena; ampak če železničar ne izpolni ukazov svojih predpostavljenih, ga postavijo pred vojno sodišče in obsodijo po vojnih člankih. Ne zato, ker štrajka. Nikakor ne! Ampak zato, ker ne opravlja ukazane dela.

Štrajk je torej le praktično zabranjen; v teoriji je dovoljen, zakaj postava ga nikjer ne prepoveduje.

To je tako kakor z draginjo. Delavec ni nikjer ukazano, da morajo stradati; le cena živeža je tako visoka, da si ga ne morejo kupovati. Ampak pravica do prehrane jo nedotaknjena.

Razum v slučaju vojne so omenjeni ukrepi dovoljeni tudi tedaj, če jih smatra predsednik iz vojaških ozirnov za potrebne.

To je naravnost sijajna določba! Ona daje zakonu elastičnost, kakor da je iz gumija. Kdaj je vojna, to se ve. Kdaj zahtevajo „vojaški oziri“ militarizacijo železnic, to odloči predsednik. In če je predsednik prijatelj kapitalistov, napravi vedno lahko take vojaške ozire, kakršne si želi.

Velika nevarnost, da bo ta zakon, s katerim se železničarjem lahko popolnoma zveže roke, tudi sprejet, se ne da utajiti. V tem je pa še druga nevarnost. Ako se zakonito potepata dr-

žavljanske pravice železničarjev, pridejo lahko druge delavske skupine na vrsto, in „energičen“ predsednik, ki čuti svoj „pravi“ poklic v kapitalistični državi, bo nenadoma sredi miru lahko militariziral vse industrijo, kakor je militarizirana v evropskih vojskujočih se deželah, in sicer v najbolj reakcionarnih, kjer ni dovoljen delavskim organizacijam niti tisti skromni vpliv kakor n. pr. na Angleškem.

To so temni oblaki na obzorju delavskih pravic. Na žalost se ne more reči, da se godi vse to brez krivde ameriškega delavstva. Kajti samo je izročilo politično moč tistim, ki mu sedaj spletajo biče. Samo je izvolilo tiste demokrate in republikane, ki sklepajo sedaj take protidelavske zakone. Samo je pod pokroviteljstvom A. F. of L. ozioroma njenega vodstva neprenehoma naglašalo načelo, da ni treba proletariatu v politiki stati na svojim nogah, ampak se je obešalo meščanskim strankam za škrice.

Sedaj žanje sadove te zmote in malomarnosti. In bič bo postajal vse hujši in hujši, dokler se ne otrese dosedanje politične brezbriznosti, s katero se samo podaja v oblast svojih kapitalističnih sovražnikov.

Brez samostojne delavske politike so veliki uspehi delavstva nemogoči. Kakor nam kažejo ti zgledi, je celo obramba dosedanjih pravic nemogoča.

Delavstvo je spoznalo, da mora biti v industrijskem boju ločeno od kapitalistov. Ampak to resnico je spoznalo le do polovice. Ločilo se je od njih v svoji strokovni organizaciji. Prezrlo je pa, da so tudi boji v kongresu, v legislaturah, sploh na političnem polju socialni, in pogostoma naravnost industrijski, vedno pa „razredni boji.“

Drugo polovico resnice je torej treba spoznati in iz tega izvajati neizogibne posledice: Osvojiti si politično moč in v ta namen si ustvariti politično organizacijo, ki se imenuje socialistična stranka.

Vesti o položaju.

Skandinavske dežele so poslale Nemčiji so glasen protest proti novemu načinu morskega vojskovanja. Nota Švedske, Norveške in Danske pravi, da so bile vlade tekom vojne večkrat prisiljene, da so moralne protestirati proti resnim kršitvam nevtralnih pravic od strani raznih vojskujočih se dežel; sedaj pa, da je to tembolj potrebno, ker povečavajo novi ukrepi centralnih sil še bolj ovire nevtralni globi. Nota naglašava, da nima nobena vojskujoča se dežela pravice ovirati mirno plovbo drugače kakor z blokado obrežij; operacije submarinark ponentijo veliko nevarnost za življenje nevtralnih; kar se je že večkrat pokazalo. Vladi si pridržujejo vse pravice glede na eventualne izgube življenja in materialnih vrednosti, ki bi jih povzročilo vojskovanje s submarinkami.

Skandinavske dežele torej niso sledile Wilsonovemu primeru. Protest, ki ga izraža njihova nota, je kljub temu zelo odločen.

Še na enem koncu sveta imajo Zedinjene države sitnosti. V Mali Aziji je veliko število Američanov, ki bi bili radi zapustili deželo, v kateri vlada nepopisna beda, pa so jih turške oblasti za-

državale. Po dolgem pogajanju je turška vlada izjavila, da ni nobene zapreke, če hočejo ameriški državljani odpotovati. Odkar so prekinitveni diplomatski stiki z Nemčijo, pa nima vlada Zedinjenih držav niti najmanjših vesti ne iz Carigrada ne iz Sofije. Državni tajnik je ponovno vprašal ameriškega poslanika v Turčiji Elkusa, kaj je z Američani v Mali Aziji. V Washingtonu so zelo presenečeni, da so vse zveze z Turčijo in z Bolgarsko kakor pretrgane; Zedinjene države nimajo tam le svojih lastnih interesov, ampak zastopajo tudi nekatere vojskujoče se države.

Pretnogovna ladja „Caesar“ in križarica „Des Moines“, ki peljeta živež in zdravila v Beirut, sta dobila zaradi nejasnega položaja od mornariškega urada nalogo, da naj do nadaljnega povelja ostaneta v Egiptu.

Bivši nemški veleposlanik grof Bernstorff je z diplomatskimi in konzularnimi uradniki v sredo zapustil Ameriko. Vse prejšnje vesti, ki so jih prinášali časopisi o njegovem odhodu, češ da se zberlo vsi nemški uradniki na Kubi in da se odtod odpeljejo s špansko ladjo i. t. d., so bile nesreš-

ne. Odpeljali so se iz New Yorka z ladjo Skandinavsko-Ameriške družbe „Frederik VIII.“ v Haiti.

Preden je prišel v New York, kjer ni hotel dati nobene izjave, je v razgovoru z nekim časnikarjem grof Bernstorff izrazil upanje, da se ohrani med Ameriko in Zedinjenimi državami mir. On misli, da bodo trgovske ladje varne pred napadi, če jih bodo spremljali bojne ladje; dasi se mu zdi ideja ameriške nevtralnosti nekoliko čudna. Branil je Nemčijo očitanja nečlovečnosti, naglašujoč angleško politiko, ki gre za izstradanje Nemčije. Osebn je menil, da ni več popolnoma mlad; mogoče, da se najde še kakšno opravilo zanj, morda je pa tudi njegova uradna kariera že končana. Ko je bil vprašan, kdaj misli, da se vrne v Zedinjene države, je odgovoril, da pride morda na mirovno konferenco. Kar se tiče vojne med Ameriko in Nemčijo, misli, da se lahko še prepriča. Simpatije naroda določajo po grofovem mnenju njegove kupčije; v tem oziru se ne more tajiti, da je Amerika vsled izvoza municije stala in da še stoji pod gotovim komercialnim vplivom. Da se Amerika ne zaplete v vojno, je po njegovom

mnenju odvisno od tega, če se posreči Nemčiji spraviti zaveznike na kolena, preden se zgodi slučaj, ki bi pognal tudi Zedinjene države v vojno. Gotovo je, pravi, da dobi submarinska kampanja še večji obseg, kadar nastopi toplejše vreme.

Tudi na Angleškem bodo v javnih parkih sejali žito. Kakor poročajo iz Londona, je kralj George dovolil, da se spravijo veliki parki zaradi blokade, ki jo vrši Nemčija s svojimi submarinkami, v službo „narodne prehrane“. Sir Alfred Maud, prvi komisar za javna dela, je vsled tega odredil, da se priredi nekoliko akrov v Richmond in Bushy Parku za polje in plugi so že začeli rezati zemljo v teh historičnih, krasnih parkih.

To tudi ni angleška iznajdba. Že danes smo pitili, da so na povelje Franca Jožefa v Schoenbrunnu in potem po raznih dunajskih parkih sadili kronpiri. V času sile mora pač vsaka reč pomagati. Ampak kar se pridelava na par akrih, pač ne more rešiti velikih problemov prehranjevanja, kakršni čakajo sedaj na duri vseh evropskih držav.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDIŤVA.

IZHAJA VSJ KI TOREK.

Lastnik in urednik: Jugoslovanska delavska fiskovna služba v Chicago, Illinois.

Naroĉina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasti po dogovoru. Pri spremembi kvartalnih je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične stranke v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Ivan Molek, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Na Kubi so pridelali letos tri in pol milijona ton sladkorja. Cena je trikrat tako visoka, kakor pred tremi leti. Mezde delavcev so pa nezmenjene, dasi je draginja tudi na Kubi. Mi se ne čudimo, da sledi na Kubi revolucija revolucije. A koga  e Zedinjene države,  e pomagajo zatirati revolucije?

Ob mehiški meji bi znanprej ameri sko vojaštvo tudi ponoči patroliralo. Doslej se je vršilo to le po dnevu.

Kaj se more mehiškimi banditami zameriti, da prihajajo ponoči ropati v rene,  e jim naše vojaštvo tako olajšava pot?

Predsednik kongresovega odbora za vojne zadeve Dent predlaga, da se kredit za znakoploske šole, ki je bil določen z 1 milijonom dolarjev, zviša na štiri in pol milijona dolarjev. Za aviatiko zahteva načrt, ki je v razpravi, razun tega osem milijonov dolarjev.

Za drugo šolstvo sedaj ni denarja.

V legislaturi Zpadne Virginije je bil zredlog, da se uvede, maksimalni osemurni delavnik za ženske, zavrnjen. Delavci zdaj lahko vidijo, koga so volili.

Vsa milica, ki je bila doslej na mehiški meji in je štela vsega skupaj 53.000 mo , je dobila v soboto večer povelje, naj se pripravi, da se vrne domov. Podrobnosti izvršitve je vojni tajnik Baker prepustil generalu Funstonu; pričakuje se pa, da bo ukaz do 7. marca popolnoma izvršen. To je zadnje poglavje miliciarske aktivnosti na mehiški meji. Obmejno službo bo poslej opravljalo Pershingovo zvezno vojaštvo, ki se je vrnilo iz Mehike.

Kmalu po prekinitvi diplomatskih stikov med Zedinjenimi državam in Nemčijo se je v Charleston, S. C., internirana nemška ladja "Liebenfels" v pristani u  u potopila. Zvezna vlada je obtoila kapitana Klattenhoffa in osem njegovih častnikov, da so namenoma potopili ladjo ali pustili, da se je potopil. Kapitan je bolan v bolnišnici; ostali častniki so bili pod bandom 5000 dol. pozvani na zaslišanje.

Dohodki trusta Youngstown Sheet and Tube Co. so se od leta 1915 zvišali za 28 milijonov dolarjev, namreč skupno na 56,919,268. Torej/so se podvojili. Cisti dobiček znaša 16,741,502 dolarja.

Delnikar je dobro biti . . .

Vlaki, ki vozijo krompir na vzhod, imajo baje vojaške straže. Ne čudimo se. Na poštini vozovih je bila tudi straža, kadar so vozili denarno pošto ali druge velike dragoenosti.

Kdor se posluži majhnega revolverja, da ubije človeka, je zloinec. Kdor stori to s Škodovim mozarjem, je junak.

Vladni vojni oddelek vabi ženske delavke v vojni arsenal. Evropa je učiteljica.

Prohibicija napreduje v kongresu in v posameznih državah. Čudno! Kljub temu se množe zloin i in politična korupcija.

Šolska prehrana.

Šola ima namen, da poda otroku znanje, ki mu je potrebno za poznejše življenje. Včasih se misli, da se to doseže,  e sedi na katedru učitelj in  iia ali pripoveduje otrokom vsak dan drugo lekeijo, čez nekaj dni jih pa izprašuje. Za najboljše pripomoček je veljala leskova, da je izganjala otrokom "lenobo" in jim vtepla paznost. Poučevanje otrok so smatrali za najenostavnejši posel in glavna učiteljeva lastnost je morala biti ta, da je znal vzdržavati "disciplino" med otroci. Zato je bil kakšen doslužen korporal, ki je znal "muštrati" rekrute, popolnoma dober za učitelja.

Dolgo je trajalo, preden se je starokopitna pedagogija pod vplivom del Jean Jacques Rousseau, Pestalozzija, Komenskoga in drugih umaknila modernejšim pou evalnim in vzgojevalnim metodam. Predsedki o zanikrnih in lenih otrocih, za katere bi morala  iba vedno ostati v veljavi, so pa strahili  e dolgo dalje in strašijo  e sedaj. Da niso otroci enako nadarjeni, da nimajo vsi enakega nagnenja do knjige, da se tudi v pridnosti razlikujejo, so gotove resnice. Toda hvala modernim znanstvenim preiskavam vemo danes vendar, da ni lenoba sama na sebi pokvarjenost značaja — vsaj v večini slučajev ne — ampak da ima večinoma svoje vzroke v telesnih nedostatkih, tako da bi jo skoraj lahko imenovali bolezen, kakor je storil neki ameri ski zdravnik, ki se je veliko bavil z njenimi proučevanjem.

Pogostoma je lenoba res simptom bolezn, včasih celo težke. Tedaj spada to v zdravnikov delokrog. Ampak vsaka telesna slabost, tudi  e ni treba zanjo medicine, vpliva škodljivo na duševne sposobnosti; in taka slabost je  esto enostavna posledica nezadostne hrane.

Pomanjkanje žive a je škodljivo za vsakega človeka, za otroke pa na vsak način  e bolj kakor za odraslega, četudi ga otrok ve si navidezno lo e ali pa vsaj bolj petre ljivo prenaša.  lovekovo telo je sicer neprenehoma podvrženo izpremenbam in zato ni popolnoma pravilno,  e se govori, da se razvija človekovo telo do tega in tega leta. Ampak v otroških letih je telesni razvoj vendar najintenzivnejši, in kar se v tem času zamudi, je lahko zamujeno za vse življenje. Kar imenujemo duševno delo, je v svojem bistvu vendar telesno delo. Biologija ne more rešiti vseh ugank življenja, ampak toliko nam  e lahko pove, kakšne naloge zadenejo pri duševnem delu žive in njih centralni organ, mo ane, kako vpliva delo teh telesnih delov na kri, na dihalo, na mišice in t. d. Koliko te e izgubi telo po napornem duševnem delu, nam pokaže tehtnica; aparati izmerijo govornikov trud; izpremenbe v krvi, povzročene po intenzivnem študiju, se lahko prei eje.

Kar zahtevamo od otrok v šoli, je tudi duševno delo.  e hočemo, da ga bodo dobro opravili in da si pri tem ne nakopljejo škole, katere posledice bi jih lahko trle vse življenje, mora mo skrbeti, da bodo za svoje duševne naloge telesno sposobni.

Socialisti zahtevajo, da dobe otroci v šolah potrebno hrano. To ni le navadna filantropi na

zahteva. Gotovo se človeku smilijo bledi, upadli, la ni, raztrgani, boshi otroci; toda usmiljenje ni prvi element socializma. Z usmiljenjem se lahko pride do tega, da se trajno vzdržujejo tisti pojavi, ki potem zopet zbujajo usmiljenje. Slavne Charity družbe, Salvation Army in podobne organizacije stojte vse na stali u usmiljenja. Ali naj nabere kolikor hočejo starih hlač, naj razdajo o božiču kolikor hočejo daril siromaniim družinam, siromaštva vendar ne odpravijo in vzroki, porajajoči od dne do dne nanovo bodo, učinkujejo dalje in dalje.

Toda otroci, ki hodijo danes v šolo, bodo čez nekaj let možje in žene. Kakešni bodo oni, tak bo njihov svet. Tudi socialna revolucija, za katero se bojujemo, bo v največji meri odvisna od njih, od njihove zavesti, od njihovega znanja, od njihove bojevitosti, od njihovega dela. Za generacije, ki so poklicane, da dovrše naše delo, moramo torej sedaj skrbeti, ki so v razvoju in se v njih ustvarajo celice njihove bodočnosti.

Socializem bo sad družabnih razmer. Živa sredstva razmer so pa ljudje. In zaradi socializma hočemo sposobne ljudi. Zato zahtevamo za otroke preskrbo, ki omogoči, da postanejo zdravi, duševno in telesno kreпки ljudje iz njih. Zato zahtevamo, da dobe v šoli ne le duševno, ampak tudi telesno hrano, ki je pogoj, da morejo z uspehom sprejemati in prebavljati prvo.

Socialistični zahtevi se poklicani faktorji po večini upirajo, in sicer iz tistega razloga, ki ovira najbolj izmed vseh vsak napredek v kapitalistični družbi. Prehranjevanje otrok v šolah stane denarja, mnogo denarja. Lepo bi bilo, ampak — ampak denar!

Da bi ne izgledalo to upiranje preveč materialistično, izkušajo vzeti socialistični zahtevi njen pravi pomen in odgovorjajo, da je šola vzgojevalni e, ne pa zavod usmiljenja in da je naloga staršev skrbeti za otroke.

V šoli na University Avenue v Chicago so pred dvema letoma vpeljali zajtrk za otroke. Šolska uprava dodaja potrebni material, otroci si pa pod nadzorstvom učiteljice pripravljajo jedila. Šolska uprava je pravkar izdala poročilo o tem eksperimentu in njegova uspehu, in ne more prehlvaliti učinkov. Preden se je napravil ta poizkus, so bili otroci nervozni, nemirni in nestalni, niso izdelovali svojih nalog in njihov razmišljenost je kljubovala vsem naporom učiteljstva. Sedaj je ravno narobe.  lovek ne bi več spoznal nekdanje šole. Pri pouku se svetijo obrazi otrok, veselje za učenje je splošno, zbrano in paznost v šoli je vzorna.

Šola leži v delavskem okraju in otroci so prihajali la ni vanjo.

Tu je torej izkušnja potrdila opravičenost socialistične zahteve. Ali ta poizkus je kaplja v morje. Ne tristo otrok, ampak na milijone jih je, za katere bi bilo treba tako poskrbeti. Delavski otroci so. In njih starši bi povsod lahko dosegli to,  e bi se le toliko trudili, da se socialistično organizirajo in pir volitvah pokažejo kot socialisti.

Vojni dolgovi.

V potokih te e kri na evropskih bojiščih. Strahovito se uničujejo velikanske vrednosti, sadovi človeškega dela, povsod, kjer divja vojna. In grozno se obremenjujejo bodoči rodovi z nezasišanimi vojnimi dolgovi, dosegajo imi vratolomne višine, o katerih se ne bi bili upali narodi pred tremi leti niti sanjati.

Po sedanjem stanju znašajo državni dolgovi izmolzene Evrope 120 milijard dolarjev. Miljarda je tisoč milijonov. To je znesek, o katerem si na prvi človek le z veliko težavo pravo predstavo. In stodvajset tisoč milijonov dolarjev, torej normalno šeststotiso  milijonov kron dolgujejo izmučeni evropski narodi zaradi vojne.

 i mdalje bo trajala vojna, tembolj bo seveda naraščal vojni dolg, zakaj  e nikdar ni veljal Montecuccolijev stavek, da je za vojno treba prvič denarja, drugi  denarja in tretjič  e denarja, tako kakor sedaj.

V posameznih deželah je to breme naraslo naslednje:

- Dolgovi Anglije so znašali pred vojno 3400 milijonov dolarjev; danes znašajo 18,500 milijonov. Dolgovi Francije so narasli tekem vojne od 6400 milijonov dolarjev na 16,700 milijonov. Rusija je bila pred vojno dolžna 4600 milijonov; njen dolg se je zvišal na 15,200 milijonov dolarjev, dolg Italije pa od 2900 milijonov na 5400 milijonov dolarjev.

Nemčija je imela pred pričetkom vojne 5300 milijonov dolarjev dolga, danes dolguje 18,600 milijonov dolarjev. Dolgovi Avstro-Ogrske so narasli tekem vojne od 3500 milijonov dolarjev na 10,300 milijonov.

Turčija in Bolgarska sta imeli pred vojno 900 milijonov dolarjev dolga; danes dolgujeta 2100 milijonov dolarjev.

Dolgovi vseh zaveznikiških držav so zadnjih 30 mesecev narasli od 29,000 milijonov dolarjev na 89,000 milijonov dolarjev, dolgovi centralnih držav pa od 10,000 milijonov na 31,000 milijonov dolarjev. Skupni dolgovi vseh vojskujočih se narodov so radi te vojne narasli od 39,000 milijonov do ogromne svote 120,000 milijonov dolarjev.

To se pravi, da so se več kakor potrojili. Vojna sama je požrla 81 milijard. V tridesetih mesecih več kakor dvakrat toliko, kolikor se je nabralo tem državam dolgov takorekoč od njihovega obstanika.

 e bi bili vsi navedeni dolgovi napravljeni na petodstotne obresti, bi morali evropski narodi plačevati vsako leto šest milijard dolarjev, tride-

setiso  milijonov kron za same interese. Toda obrestna mera je v mnogih slučajih znatno višja.

Kako bodo narodi to prenašali?

Te številke bi morali sedaj prestudirati tudi tisti, ki genijo Zedinjene države kakor brez glave v vojno. Dolg Zedinjenih držav znaša sedaj eno milijardo. Z ozirom na to, da bi morala Amerika,  e bi se podala v to krvavo aventuro, zgraditi ogromen militaristi en aparat takorekoč od temelja, da bi kapitalisti izrabili to zanje ugodno priliko in zahtevali od strica Sama naravno oteru ke cene, in z ozirom na oddaljenost Amerike od glavnega bojišča bi bili stroški za Zedinjene države sorazmerno mnogo večji, kakor za evropske. Vsled tega bi bila tudi proporcija, v kateri bi rastle njih dolg, mnogo večja.

V Ameriki imamo  e draginjno. Deloma jo moramo res zahvaliti evropski vojni, četudi daje ta vojna v mnogih slučajih le pretvezo. Draginja je  e sedaj resno znišala delavski "Standard of Life". Vpričo omejevanja lastnih potrebščin, ki ga nalaga ljudstvu draginja, postaja prenašanje javnih bremen, nevidno plačevanje davkov, vse težje in težje. Ameri sko ljudstvo se  e danes  ibi pod to butaro.

 e pride vojna in potrjuje ali po etverja nacionalni dolg, kar se lahko zgodi, navaliti to ljudstvu tako pezo, da je enostavno ne bo moglo prenašati,  e se no e odre i vsem, tudi najskrajnejšim kulturnim pridobitvam in se vrniti naravnost v barbarstvo življenje.

Finančno je vojna taka groznja za Ameriko in za njeno ljudstvo, da more le brezvesten kapitalizem, držeč se načela "Naj pride za nami potop!" — izsiljevati tako nacionalno nesrečo.

Iz Berlina poročajo, da so nemška letala in protiletalski topovi od začetka vojne do 31. januarja 1917 sestrelili ozirom uničili 1002 sovražnih letal, ali 167 zračnih eskader, vsaka po šest aeroplanov. V tej dobi je bilo 1700 sovražnih letalec napravljanih nesposobnih za boj. Uni ena letala presegajo 10 milijonov dolarjev vrednosti.

To je ena stran. Da se Nemčiji in njenim zaveznikom ni moglo goditi mnogo bolje, se spozna  e po tem, da je sama priznala uničenje nekaterih  epelinov. In tak zračni orjak velja sam najmanje milijon, v najnovejši povečani obliki pa znatno več.

In odkod jemljejo vlade vse te debele milijone?

SE VEČ PREISKAVE.

Predsednik Wilson ima hude čase in težke brige z zunanjo politiko, ki drži deželo na robu največje krize. Kljub temu je njegova delavna mo  tako velika, da posveča svojo pozornost lahko tudi notranjim zadevam in skrbi za domačo srečo ameri skega naroda. Kjer pa more blagi mo  storiti kaj dobrega, tam ne izpusti prilike. Dan brez dobrega dela je zanj izgubljen.

Po Ameriki se sedaj nekaj govori o draginji. Tudi do predsedniikovih ušes so prišli taki glasovi; on pa, ki ve, da je draginja neprijetna re , in ki se je dal izvoliti za predsednika te velike dežele samo zato, da more storiti kaj dobrega svojemu ljubljenumu ljudstvu, je zaradi te prikazni užaljen v duu srea in hoče pomagati. Pisal je torej zvezni trgovinski komisiji, naj takoj prei e visoke cene živil.

Veselite se vsi, ki vam dela jedilni listek preglatvice. Sedaj mora biti draginje kmalu konec. Wilson je ukazal takojšnjo preiskavo. In zvezna trgovinska komisija hna gotovo toliko respekta pred predsednikom, da bo ubogala njegovo povelje.

Popolnoma smo prepričani, da se prične ta preiskava res takoj.  e bi le tudi tako dobro vedeli, kdaj se konča!

Lahko bi bil človek tudi radeveden, kakšen rezultat prinese. Vendar priznavamo, da nas to vprašanje ne mori prav preveč. Zdi se nam, da se v tem oziru lahko zanašamo na dosedanje izkušnje; ako ravnamo tako, tedaj lahko zelo za gotovo pričakujemo, da ne bo iz vsega skupaj nič.

Preiskave! Kadar sliši človek v Ameriki to besedo, se mu  e zazdi, da se noru ejo iz njega.  e bi imeli v deželi vsega toliko, kolikor imamo preiskav, bi bili bogati kakor Nabob. Ampak  e bi ostajala vsako delo v deželi tako brezuspešno kakor uradna preiskava, bi morali biti najsiromanejši, najneumnejši, najzaostalejši narod na svetu.

Preiskava zvezne trgovinske komisije naj se nanaša predvsem na eventualne kršitve protitrustovnih zakonov, ki imajo določbe glede na dogovore o nakupovanju in razdeljevanju žive a. Nadalje naj komisija dožene,  e se sedanja produkcija žive a vjema z naraščajočim številom prebivalstva.

Wilson ima blago sree. Vendar si ne moremo kaj, da bi ne rekli: Njegova preiskava dela komičen vtisk. Draginja res ni tako nova, da jo je mogel predsednik  e danes odkriti. Od tistega časa, ko je izbruhnila vojna v Evropi, so se cene polagoma, a vzdr ema stopnjevale, dokler niso oderuhi vsake vrste spoznali, da je potre ljivost ameri skega ljudstva skoraj neskončna. Ko so prišli lani do tega prepričanja, so pa opustili vse plahost in približno od srede poletja se draginja stopnjuje in razširja tako nesramno, kakor da žive v deželi sami milijonarji.

Med tem časom so bile tudi  e uvedene vsakovrstne preiskave. Enkrat se je preiskavala draginja jaje, drugit draginja kruha, tretjit draginja mleka, pa draginja premoga, pa draginja krompirja, pa draginja v splošnem. Preiskavale so mestne komisije, državne komisije, zvezne komisije. Včasih so preiskavale po tri oblasti obenem.

In uspeh vseh teh preiskav je ta, da lezejo cene še vedno kviku in da postajajo izkori evalci od dne do dne nesramnejši.  e je bila draginja v začetku nadležna, je postala sedaj  e nevarena. In  e pojde  e nekaj časa tako kakor doslej, je neizogibno, da nastane velika pomanjkanje in da se izleže iz njega prava lakota v vseh siromanejših krogih.

V New Yorku je izšla uradna izjava, ki pravi: "Poročila nadzornikov živil kažejo, da je kupovalna mo  dolarja v mestu New Yorku od pričetka vojne padla od 100 na 12 centov!"

To je dognal mestni komisar za mere in ute e Jos. Hartigan, ki ima nadzorstvo nad trgovino v žilvili v Greater New York. Dodeljeni so mu štiri glavni nadzorniki, vsak s štabom pomožnih sil. Eden ima opraviti poglavitno z mesom, drugi z groserijami, materialijami in ribami, tretji s sadjem in zelenjavo, četrta, ženska, nadzoruje drobno trgovino.

Kar izjavlja komisar Hartigan, pomeni, da je treba danes plačati dolar za to, kar se je pred vojno kupilo za 12 centov. A kar velja glede na draginjo za New York, velja z malimi izpremenbami za vsa dežela.

 e opisujejo uradni faktorji položaj tako, bo menda tudi gospodinja, ki mora kupovati krompir, kakor da je iz srebra in plačevati za jaja cene kakor za biserje, verjela, kako je padla vrednost denarja. Tistega delavca, ki zasluži danes dolar, kjer je pred vojno dobil 18 centov, bi pa tudi radi poznali.

Ta položaj ni več neroden, ampak je  e grozeč nevaren.  e se more kupovalna mo  denarja znišati v takem nezasišanim razmerju, tedaj je jasno, da je za maso  e prišel čas pomanjkanja in za velik del čas stradanja.

Zgra amo se,  e dobivamo poročila o cenah živil iz evropskih vojskujočih dežel. Toda kaj naj pravimo o Ameriki? Tukaj nimamo vojne, vsak doslej  e ne. A vendar je draginja taka, da faktuino  e presega draginjo v nekaterih evropskih deželah. Faktum je na primer, da je velik del živil v Londonu cenejši kakor v New Yorku; in  e se plačujejo v Angliji vojne cene za potrebščine, zasluži delavstvo tudi vojne mezde za svoje delo. V Angliji so se plače povišale skoraj v enakem razmerju kakor cene živil; v Ameriki so zadnje, poskočile za osemdeset odstotkov, plače so pa v najboljših slučajih povišane za trideset procentov, v nekaterih pa niti za cent ne.

Razlika med dohodki in potrebščinami so postale tako kri ee, da ni beseda beda ve  alegori en izraz, ampak s hitrimi koraki se bližajoča resnica.

In izza vse blafarskih preiskav prihaja zda jWilson  e s svojo preiskavo trgovinske komisije. Kaj naj po ne ameri sko ljudstvo s to preiskavo, o kateri mora biti prepričano, da se konča kakor vse dosedanje?

Take preiskave so navadno dobre za preiskovalec, pa za nikogar drugega ne. Vsakovrstni "komisarji" imajo pri takih preiskavah za nekaj mesecev prijeten d ab z veliko plačo in majhnim delom, s potnicami in dnevnicami, in čim dalje se vleče preiskava, tem bolje je zanje. S tem je pa tudi ves učinek takih komisij izpolnjen. Oderuhi se jih ne boje. Ljudstvo pa nima ničesar od njih.

Kaj imamo od tega, da so preiskavali draginjo premoga, podra evanje papirja, navijanje  en žita, kruha, jaje n. t. d.? Niti za cent se ni draginja omilila, niti las na glavi se ni skrivil kakšnemu oderuhu; o nekaterih preiskavah se ne ve, ali so  e popolnoma zaspale ali se  e kje vlečejo kakor meгла brez vetra; o vseh se pa ve, da so bile drage, vredne pa niti prebitega groša ne.

Doba kongresa poteče kmalu. Doslej ni storil ničesar zoper draginjo.  e bi Wilsonova zvezna komisija tudi res kaj odkrila, je to sedaj vendar brez cene, kajti takrat, kadar poda komisija svoje poročilo,  e ga namreč sploh pada, bo prepreno, da bi se podali kongresu kakšni predlogi za odločne ukrepe zoper oderuštvo.

 e bi hotel Wilson storiti kaj resnega, bi moral storiti takoj. Sedanja draginja res ni nič tako metafizičnega in njeni vzroki niso tako skrivnostni, da bi jih morale komisije cele mesece z lupo iskati. Treba bi bilo le nekoliko več poguma zoper pijavke, pa bi se hitro lahko storili ukrepi, ki bi spravili cene na vsaj deloma kršanski stopnjo.

Zadovoljni smo z Wilsonom,  e je previden in počasen v zunanji politiki; da se tam ne vda naglici, ki bi ga lahko zavedla v krvavo neumnost, je popolnoma prav. Toda eno mazilo ni za vsako re .

V boju zoper oderuštvo je ta počasnost največja napaka. Tu ni treba nič več preiskav in pošiljanja no , ampak poguma zoper kapitalistične spekulante in odločnih dejanj.

Ko je postal Schuetler policijski načelnik v Chicago namesto odstavljene Healeya, je napovedal, da izžene zloin e mesta. V dnevnikih pa čitamo vsak dan poročila o avtomobilskih banditih, bisernih tatvahn, ubojih l. t. d.  e bi mogel Schuetler izgnati kapitalizem iz Chicago! Ker ga ne more, tudi zloin a ne izžene.

Za Lincolnov spomin.

Zadnji terek so Zedinjene države praznovala rojstni dan Abrahama Lincolna, predsednika te republike v njeni najbolj kritični dobi, ko je šlo za obstanek ali razpad Zveze.

Američani imajo prav, da praznujejo rojstni dan tega moža, ki se je iz pravih proletarskih nižav povzpela na vodilno mesto dežele in tukaj pokazal, da ni treba dedščine "po božji milosti" in visokorazredniški krvi v žilah za uspešno vodstvo najvažnejših poslov, ampak da so največje sposobnosti pogosto v glavah zatiranih in zančevanih.

LINCOLN — ČLOVEK.

Človeška slabost, ki skoraj ne more izhajati brez pretiravanja in ovija vse junake ljudskega plemena z legendami, je tudi Lincolna povzdignila nekako med božanstva, kar bi se bilo njemu samemu, splošno skromnemu človeku, zelo smešno. Abraham Lincoln ni bil ne čudodelnik ne bog, ampak človek in ni samega sebe nikdar štel za kaj drugega. In kot človek je imel tudi svoje slabosti, katerih se je zavedal. V njegovem delu so ga pogostoma mučili dvomi in nikakor niso bila vsa njegová dejanja porojena iz tiste aprioristične odločnosti, ki jo neodkritični zgodovinarji pripisujejo vsem velikim postavam historije.

Zato ne stoji nič manjši pred nami. Čudna ljudska znóta je, da si ustvarja v fantaziji popolna bitja, katerih ne ustvarja priroda nikjer in da hoče na mesto vsakega velikega človeka postaviti majhnega boga. Ljubši nam je Lincoln tak, kakršen je bil, s svojimi vrlinami, pa tudi s svojimi slabostmi, kot pa tak, kakršnega slikajo prenapeti oboževalci. Tako vemo, da je bil človek, ki se je moral hudo boriti, pa je pretrpel boje za veliko stvar in premagal slabosti. Če bi bil figura, kateri se vse posreči, ker se ji mora, kakor da je to od večnosti zapisano, bi imel malo cene za nas.

SIN SVOJE DOBE.

Abraham Lincoln ni bil socialist. Mnogo je bilo velikih ljudi, ki niso bili socialisti; zato nam vendar ne more nihče vzeti pravice, da jih ljubimo. Vsaka stvar ima svoj čas. Modernega socializma ni moglo biti, dokler niso prišli in se spoznali pogotji zanj. In kadar bo socializem uresničen, pridejo nove naloge, ki jih še ne poznamo, in bodo zahtevale novih ljudi, ki jih še nimamo.

Socializem je člen v verigi neskončnega razvoja. Ne more se ločiti od preteklosti, ki ga poraja, ne od bodočnosti, ki jo porodi sam. Tako mu direktno pripadajo vsi, ki so pomikali s čistimi

nameni in požrtvovalno močjo zgodovino naprej. Tako ima socializem svoje pravice tudi do Lincolna.

Ima jih tembolj, ker je sedanemu socialističnemu gibanju zelo soroden po svojem globokem socialnem čutu, po dobrem spoznavanju časovnih potreb in po svoji sposobnosti, da porabi za doseg cilja tista sredstva, ki vodijo do njega.

MARX IN LINCOLN.

Če v tem zmislu cenimo spomin na Abrahama Lincolna, smo popolnoma v soglasju s tedanjimi takorekoč prvimi socialisti, z očetom moderne socialistične znanosti Karlom Marxom na četu. On je Lincolna zelo odkritosrežno čislal, in da je to javno pokazal, je bilo pogumno. Kajti v Angliji, kjer je živel, so bile simpatije vse aristokracije in vseh "višjih" krogov popolnoma na strani južnih secesionistov, medtem ko je Marx z vsemi svojimi temperamentom nastopal proti suženstvu in za Lincolnovo politiko.

ANGLIJA IN AMERIŠKI BOJ.

Težave v tej agitaciji so bile tem večje, ker je bilo od civilne vojne v Ameriki tudi angleško delavstvo prizadeto. Južne države so bile tudi takrat glavne producente bombaža, in izvoz tega materijala je civilna vojna ustavila. Seveda je to občutila bombažna industrija v Angliji, kjer je na tisoče delavcev izgubilo delo vsled tega. Proletariat še ni mogel imeti širokega političnega obzora in kapitalistični krogi so skušali še bolj vplivati na njegovo razpoloženje. Slikali so mu lepe razmere oblega dela, če se vojna v Ameriki hitro konča; to pa bi se bilo doseglo po njihovem umenu, če bi Anglija priznala južno konfederacijo, kar bi bilo obenem pomnilo daljše trajanje suženstva.

Marx je napel vse moči, da pojasni angleškemu proletariatu pravi pomen ameriške vojne in ga pouči, kako bi vplivalo na njegove lastne gospodarske razmere, če ostane v Ameriki suženstvo. Med delavskimi voditelji je bilo mnogo inteligentnih glav. Marx je dobil pri njih veliko podporo in delavstvo je kmalu spoznalo nujnost zmage severnih držav v interesu večje svobode v Ameriki in obenem v interesu zboljšanja njih lastnega gospodarskega položaja. Zaradi večjih potreb bodočnosti so rajši pretrpeli mizerijo sedanosti. Poizkus kapitalistov, da bi delavski pritisk izsilil od vlade priznanje južnih držav, se je izjalovil, namesto tega so pa delavci na številnih shodih sprejemali resolucije, odobravalje nastopa-

ne severnih držav. Otiske takih resolucij so pošiljali svoji vladi, pa tudi Lincolnu v Ameriko.

LINCOLNOVE BESEDE.

Lincoln je 19. januarja 1863 odgovoril na tako resolucijo iz Manchesterja s sledečim pismom: "Delavstvu v Manchesterju! Čast mi je naznaniti prejem nagovora in resolucij, katere ste mi poslali na predvečer novega leta. Ko sem 4. marca 1861. potom prostih in ustavnih volitev prišel do predsedniške oblasti Zedinjenih držav, sem našel deželo na robu državljanske vojne. Najsi je bil vzrok tega kakršenkoli in najsi je bila to krivda kogarkoli, pred menoj je bila dolžnost, enakovredna z vsemi drugimi, namreč, da vzdržim in ohranim konstitucijo in nepoškodovan položaj federalne republike. Samozavesten namen opraviti to dolžnost je ključ do vseh drugih pravic v administraciji, ki so se izvrševale, predvsem tudi tistih, ki se bodo izvrševale. Pod našo formo vlade ter vpričo moje prisege bi ne mogel odjenjati od tega namena, tudi ako bi hotel. Ni vselej v moči vlade razširiti ali omejiti cilje moralnih posledic, ki sledi vladni politiki, da bi ne bilo od časa do časa potrebno zbog ljudske varnosti jih odobriti.

Dobro sem razumel, da sloni dolžnost samoodbrane na amerškem ljudstvu; toda sočasno sem se zavedal, da bi utegnili naklonjenost ali nenaklonjenost tujih narodov imeti materialen vpliv na razširjanje ali podaljšanje boja z nezvestimi ljudmi, s katerimi je dežela zapletena v boj. Stvarni pregled zgodovine naj podpira nazor, da so bile pretekle akcije in vpliv Zedinjenih držav blagodejni za človeštvo. Jaz sem zato računam na vzdržanje naroda. Okoliščine, izmed katerih vi nekatere omenjate, me zlasti navajajo na pričakovanje, da naj se Zedinjene države poslužijo pravičnosti in trdne zvestobe, na podlagi česar nima Anglija nobenega povoda, da bi se s sovražnim namenom vmešala. Prijeto dolžnost imam vzeti na znanje demokracije, katere ste priredili in na katerih ste izrazili željo, da naj duh prijateljstva in miru vlada napram naši deželi, vlada naj v krogih vaše kraljice, katera je respektirana in spoštovana v vaši lastni deželi, kakor tudi pri narodu, živčnem tokrat Atlantika.

Poznam in globoko občutilim kritičen položaj, v katerega je ta kriza potisnila delavce v Manchesteru in v vsej Evropi. Često je postalo očito, da je bil v Evropi odobravan poskus, strnoglaviti to vlado, ki je bila postavljena na temelju človeških pravic, ter jo nadomestiti z drugo, katera naj bi slonela izključno na človeški sužnosti. Vsled akcije naših nezvestih, državlja-

nov so bili delavci postavljeni na bridko poskušajo z namenom, da se iz njih izsili sankcioniranje tega poskusa. V sedanjih razmerah ne morem drugače kot smatrati vaše odločne besede o tem vprašanju za vzor zvišenega krščanskega junaštva, ki ni bilo nadkrnjeno v nobeni dobi in v nobeni deželi. To je v resnici energično in navdušujoče zagotovilo privržene moči resnice ter končnega in splošnega trionfa pravičnosti, človekoljubja in svobode. Ne dvomim, da bi vaš veliki narod ne vzdržal naziranja, katero ste izrazili; na drugi strani pa zagotavljam, da rode ista naziranja občudovanja, spoštovanja ter vzajemna prijateljska čustva med amerškim ljudstvom. Zato pozdravljam to izmenjavo naziranja kot preroka, da ostane mir in prijateljstvo med tema dvema narodoma, kar je tudi moja želja, večno, pa naj se zgodi karkoli ali naj pride karkoli nad vašo deželo ali pa nad mojo.

INTERNACIONALA IN LINCOLN.

Leta 1864. je bil Lincoln vnovič izvoljen za predsednika. Glavni odbor Internacionale mu je tedaj čestital, in pismo, ki mu ga je v ta namen poslal, je sestavil Marx sam. V njem so sledeči značilni stavki:

"Čestitamo amerškemu ljudstvu na Vaši izvolitvi, ki se je izvršila s tako veliko večino. Ako je bila Vaša parola ob prvi izvolitvi odpor proti moči suženjstva, tedaj je ob ponovni izvolitvi Vaš triumfalni bojni klic: Smrt suženstvu! Že od začetka titanskega amerškega boja je evropsko delavstvo intinktivno čutilo, da nosi amerška zastava izraz njegovega razreda.

Ko se je oligarhija tritotisoč sužnjedržev osmelila napisati prvič v zgodovini sveta "suženstvo" na prapor oborožene revolucije, tedaj je delavski razred v Evropi takoj spoznal, da ima upor sužnjedržev namen poklicati v življenje splošen boj bogastva proti delavstvu.

Evropsko delavstvo je prepričano, da uvede amerška vojna za odpravo sužnosti novo ero v povzdigi delavskega razreda, kakor jo je bila vojna za neodvisnost srednjega razreda. Senatstvo za epohalno vrednoto, da je usoda naložila to vojno na Abrahama Lincolna, zvestega sina delavskega razreda, ki povede svojo deželo skozi brezprimeren boj za rešitev zaslužjenega rodu in konstitucije socialnega dela.

Lincoln je padel kot žrtev nezuiselnega atentata, preden je mogel uvesti novo delo v novozedijeni deželi. Kroglja, ki ga je ubila, je zadela tudi želje Internacionale. In Internacionala je žalovala za Lincolnom.

Simpatije in kupčije.

Bivši nemški veleposlanik grof Bernstorff, ki je zadnji teden zapustil to deželo, pač ne pripada "republiki velemov." Diplomati srednje vrste je, in to ne pomeni mnogo na duševnem polju. Željnost mu tudi ni bilo treba in je ni nihče zahteval od njega. Predlagati amerški vladni note, ki jih dobiva od svoje vlade, "reprezentirati" večasi na kakšnem plesu, večasi na kakšnem banketu, se človek, zlasti če je še grof, nauči, tudi če ni nikakršen Sokrates.

Vendar pa je temu možu, preden se je vkreal na ladji, ki ga pelje domov, šinila v glavo za njegove sposobnosti nenavadna ideja, pa je izrekel besedo, ki bi skoraj delala čast filozofu. "Simpatije naroda določajo njegove kupčije," je dejal. S tem je hotel reči, da so simpatije amerškega naroda in sedani vojni na strani zaveznikov, ker pomeni izvoz municije v zavezniške dežele velikausko kupčijo z Ameriko.

Nemški grof gotovo ne more biti na sumu, da je socialist. Temeljna načela marksizma mu bodo po priliki toliko znana, kolikor šege prebivalcev na Martu, dasi je bil Marx Nemec in velik um. In vendar je bila grofova beseda o simpatijah skoraj socialistična. "Simpatije prihajajo od kupčij" — to je popolnoma prav v zmislu materialističnega zgodovinskega naziranja. Razmere določajo naše mišljenje in naša dejanja; materialne, gospodarske razmere se nas najbolj dotikajo in zato je v njih glavna podlaga vseh zgodovinskih dogodkov.

Tega se grof Bernstorff menda nikdar ni učil, in če bi se bil učil, ne bi bil smel tega priznati kot zastopnik Viljemovega po božji milosti veličanstva. Tako materialistično razlaganje zgodovine je nasprotno sami ideji monarhije, kajti njen temelj je kajpada skozinskoz idealističen. Bog je hotel da vladajo njegove ideje na svetu;

ker pa prebiva sam nad oblaki in ne prihaja osebnost med ljudi, je ustvaril Vilka in Jurčka, Miklavža in Korlu, da zastopajo njega in božje ideje. Bernstorff je bil zastopnik Viljemovih božanskih idej, Bethmann Hollweg njih sluga, in splošno vladajo potom monarhov ideje ves svet.

Dosledno se seveda razume, da mora biti tudi grof Bernstorff idealist. To je beseda, ki označuje baje nekaj lepšega, nekaj višjega, plemenitejšega. Idealist se ne da ponižati, da bi verjel v moč razmer, zlasti se gospodarskih, to se pravi nizkih, nearistokratičnih razmer. Naenkrat pride tak aristokratičen idealist, pa izreče tako skozinskoz materialistično učenje: Kupčije določajo simpatije!

Ej da; slepa kura najde večasi zrno, grof Bernstorff je pa našel kos resnice. Le pri porabi tega stavka je naredil bivši poslanik napako: "Simpatije naroda določajo njegove kupčije; zato je naravno, da so vsled municijske kupčij simpatije amerškega naroda na strani zaveznikov".

Gospodu grofu ne moremo preveč zamčriti njegove zmote. Kajti kaj je narod po uradnem, aristokratičnem, monarhičnem, vladnem naziranju? Kje se izražajo njegove simpatije in antipatije? Narod je seveda slepa masa. Če se napravi velika koncesija, je narod tolo; to ne misli. Ustvarjeno je za delo. Glava so pa višoki krogi; vlada reprezentira možgane. Misli, nazori, simpatije in antipatije vladajočih so misli, nazori, simpatije in antipatije narodov.

Njegova ekscelenca najbrže nima časa za spoznanje, da ni narod nikakršna absolutna enota, ampak da so v njegovem obsegu mnogostevilne in velike razlike, in poleg razlik nasprotje. Municijske kupčije z zavezniki delajo amerški kapitalisti, in če bi gospod grof dejal, da so simpatije amerških kapitalistov zaradi tega na stra-

ni zaveznikov, bi bile njegove besede popolnoma resnične.

Ameriški kapitalisti pa niso amerški narod; njihove kupčije niso kupčije amerškega naroda. Kupčije amerških kapitalistov torej ne določajo simpatij amerškega naroda.

Grof Bernstorff je spoznaval simpatije "amerškega naroda" iz tistega časopisja, ki zanima takega gospoda. To je seveda kapitalistično časopisje.

Ampak zopet se mu mora znóta odpustiti. Kapitalistično časopisje je veliko časopisje. Od zastopnika njegovega pruskega veličanstva se vendar ne more pričakovati, da se bo zanimal za vsakovrstne majhne časopise. To, kar čita danadan na milijone Američanov, mora zunanji opazovalec smatrati za ameriško mišljenje.

Njegova posmatranje je napačno. Narod, to se pravi predvsem delavski razred, ne misli tako, kakor piše veliko časopisje. Toda delavski razred podpira, — še več: Delavski razred vzdržuje to veliko časopisje, pa zanemarja svoje lastno; s tem dovoljuje delavstvo in naravnost povzroča, da se smatra pisanje kapitalističnega časopisja za izraz delavskega mišljenja: Tako prihaja Bernstorff do sklepa: "Simpatije, ki jih izraža veliko časopisje, so simpatije amerškega naroda." Do takih sklepov prihaja pa tudi vlada in vsi tisti faktorji, ki spoznavajo razmere iz časopisja.

Če trobi na primer sedaj veliko listovje, ki ima na milijone naklade, v militaristični rog in hujška na vojno, medtem ko je časopisje miru majhno in suho, mora to napraviti vtisk, da zahteva ameriški narod veliko armado, ogromno mornarico, prisilno vojaško službo in vojno. Vsega tega ameriško delavstvo ne zahteva; ampak ameriško delavstvo je krivo, da nastaja tak vtisk.

Krivo je; kajti če bi hotelo, bi bilo njegovo časopisje veliko, kapitalistično pa majhno. In tedaj se ne bi moglo mnenje majhne manjšine smatrati za mnenje amerškega naroda.

Profiti amerških kapitalistov so merodajni za simpatije amerških kapitalistov. Kolikor toliko spoznava to ekscelenca Bernstorff. Ampak dejstva so dejstva. Dvakrat dva je štiri v Ameriki in v Nemčiji in na Sirijevih planetih. Če so simpatije in antipatije in iz njih izvirajoča dejanja odvisna od kupčij v Ameriki, mora grof Bernstorff priznati to načelo, tudi za druge kraje — na primer za Nemčijo.

Zakaj je šla Nemčija na vojno? Zaradi idealov!

To poje kajzer, to deklamira Bethmann Hollweg, to je ponavljal tudi Bernstorff.

Ampak kako da bi bile simpatije in antipatije na Nemškem odvisne od idealov, če so v Ameriki odvisne od profitov?

Enako pravilo! Materialistično razumevanje dogodkov, do katerih se je Bernstorff povzpela v Ameriki, mora veljati tudi za dogodke onkraj oceana. Tedaj je pa sklep ta, da ni vojna, ki jo je Nemčija pričela, vojna, ki je skrajni izraz antipatij, posledica idealnega kajzerjevega stremjenja, ampak sad pohote po profitih.

Po poti, ki jo je Bernstorff nastopil z eno samonogo, se mora dosledno priti do tega zaključka. Prav tako nas pa vodi tudi do zaključka, da ne bi bila vojna, ki jo zahteva džingavsko časopisje v Ameriki, boj za Wilsonove amerške ideale, ampak vojna za kapitalistične profite.

Da bi se le delavstvo naučilo dosledno misliti! Kmalu bi spoznalo, kako velika je razlika med njegovimi in kapitalističnimi interesi. Tedaj se tudi ne bi mogle metati narodne in kapitalistične simpatije v en koš.

Nočejo vojne!

V INTERESU KAPITALIZMA.

H. S. Bigelow iz Cineinatti je poklical zborovalcem epizodo iz dobe Taftovega predsedništva v sponim. Pet velikih amerških bankirjev je hotelo posoditi kitajski vladi mnogo milijonov dolarjev. Taft je soglašal s tem posojilom. Nastalo je pa vprašanje, kaj se zgodi, če ne bi Kitajska plačala obresti. Tudi veliki evropski finančniki so takrat ponujali Kitajski posojilo, in zaenje je bila enaka možnost, da jim izostanejo obresti. Taft je bil tedaj za to, da bi v takem slučaju vse dežele, ki se udeležujejo posojila, vojaško zasedle vse carinske urade in vsa vladna poslopja na Kitajskem in na ta način z oboroženo silo iztisnile iz kitajskega ljudstva plačilo obresti. Taft je nastopil za prisilno vojaško službo in v ta namen je bil že izdelan zakonski načrt. Ko je bil pri voljah poražen Taft, so radli tudi ti načrti. Če bi se bili izvršili, pa bi se bilo pri prisilnem pobiranju davkov uprlo razdraženo kitajsko ljudstvo in bi

bilo strgalo kakšno ameriško zastavo, bi bil to povod vojne in ameriški državljani bi bili morali iti v Azijo in tam žrtvovati s strelskih jarkov svoje življenje za interese Wall Streeta.

Če bi to deželo napadel sovražnik, jo bova branila jaz in moj sin s svojim življenjem. Če bi pa prišel naborni seržant po mojega sina za pobiranje obresti na Kitajskem, pride v moje hišo le čez moje truplo. Pride čas, ko ne bodo kralji in cesarji, predsedniki in kongresni imeli pravice, da napovedujejo vojne. Naša vojska se ne bi smela nikdar pošiljati čez meje, da bi napadala katerikoli drugi narod, dokler nimajo očetje in matere pravice, da odločijo o tem s splošnim glásovanjem.

KENNEDYJEV GOVOR.

Z izrazi največjega odobravanja je bilo sprejeto naznanilo, da ima besedo mestni svetnik, sodrug John C. Kennedy, katerega je "Chicago Tri-

bune" po shodu v Hod Carriers Hall podlo napadala, očitajoča mu na podlagi falsifikacije njegovih besed izdajstvo. Aplavz, s katerim je bil sodrug Kennedy sprejet, je trajal nekoliko minut.

Ko se je ploskanje poleglo, je Kennedy dejal, da dokazuje ogromna udeležba na tem shodu, da si ameriško ljudstvo ne želi vojne. Dve leti smo ohranili mir, medtem ko je besnelo divje klanje v Evropi. Wilson je bil vnovič izvoljen za predsednika, ker je bil eden najmočnejših argumentov v njegovi kampanji "He kept us out of war." Predsednik in kongres sta torej dolžna, da vprašata ljudstvo, če si žele vojne ali ne in da se ravnata po ljudskem odloku.

Naše časopisje, boljše rečeno njihovo, časopisje municijskih fabrikantov, neprenehoma hujška na vojno, in če bi se ravnali po svetu tega časopisja, bi že davno bili v vojni.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. P. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 29 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrih, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Zele, 6198 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovič, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Crab St., Numbrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Jakob Koočan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavedek, 6305 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Antona Welty, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODOBOR:

Frank Skufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
Frano Kos, Conemaugh, Pa.
Mihael Flek, R. P. D. 7, b. 143-a, Johnstown, Pa.
Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
Ivan Hribar, 709 Brood St., Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Gonjena društva, osiroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potem 20-stih, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potem privatnih čekov na naslov Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank v Conemaugh, Pa.

V slučajih, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v pridodaje popravi.

SVOBODA BESEDE.

Nekdaj je bilo — tako se pričujajo pravilice in bajke.

Pravilice se navadno bavijo z lepimi rečmi. Tudi svoboda je lepa reč.

Nekoč je bila svoboda v Ameriki. Nekoč je bila. Kmalu je ne bo nikjer več kakor na kakšni makškaradi, kjer se vsaka bajka lahko odzivi.

Ameriška svoboda se je v praksi že mogočno zmanjšala. Toda vsaj na papirju je še nekaj ostalo. S to teoretično svobodo smo lahko paradirali pred svetom in včasih se je našel kakšen izjemen sodnik, ki jo je vzel resno. Sedaj smo na najboljši poti, da odnesemo še zadnje ostanke svobode na pokopališče. Najbolj ji pa pomaga mogočno vzkipjavajoči militarizem na drugi svet.

Dostikrat smo že naglašali, da ni puška sama na sebi militarizem. Stari Indici so bili od prvega do zadnjega oboroženi, pa niso imeli militarizma. Toda kar prihaja sedaj v Ameriko, je militarizem, pravi, pristni militarizem, ki se že ob svojem rojstvu pripravja, da poseka tistega, ki je v Evropi najbolj dovršen in ki je največ doprinesel za izbruh sedanje vojne, naravnost pruskoga.

V kongresu imajo takozvani nevtralizetni zakon v razpravi. Tretji odstavek tega zakona določa za pregrešek ali zločin, če se v vojnem času kaj izreče ali izrazi "z namenom, da se napravi nezadovoljnost v armadi ali mornarici, ali da se vmešava v njihovo delovanje ali uspehe".

Kazen za tak zločin je dosmrtna težka ječa.

Čitajte še kaj nemški vladi, da je zaprla Liebknehta! Imenovali smo jo reakcionarno, njenim vojnim sodiščem smo rekli, da so barbarična, kritizirali smo njih početje na najostrejši način, ker smo čutili, da se je storila Liebknechtu velika krivica. In ne le Liebknechtu, ampak vsem, ki so bili sojni in kaznovani, ker kljub vojni niso hoteli poteptati svojega prepričanja.

Treba bo drugače govoriti. Liebknecht naj zahvali Bogu, da je bil rojen na Pruskem in ruski socialistični poslanci naj pojo aletujo, da so ugledali beli svet v deželi belega carja. Liebknecht predsedar let, pa se vrne kot svoboden mož v življenje; ruski socialisti se vrnejo v Moskvo ali Petrograd, a če ostane kdo v Sibiriji, bo tam čez par let relativno svoboden naseljenec.

V Ameriki bi jih po novem zakonu vse skupaj do smrti zaprl ob težkem delu v ječu.

Prepovedano je izreči ali izraziti kaj, kar bi moglo povzročiti nezadovoljnost v armadi ali mornarici. S tem paragrafom se lahko zabrani vsaka kritika o razmerah v vojski ali na ladajah. Naj se na primer gode vojakom ali mornarjem največje krivice, naj jih mučijo, naj jih pretpejajo. Mol-

či, duša krščanska! Zakaj če več kaj o takih dogodkih ali celo protestirah proti njim, zbujaš nezadovoljnost, pa hajd v luknjo, kjer ostaneš, dokler te ne odnesejo iz nje v ono drugo, v kateri boš počival do vstajenja mesa.

Naj dobimo vojno, pa naj pride par patentiranih tepecov na čelo armade ali kakšnega zbora, kakšne divizije. Naj vodijo tako dvo- nožni osli vojake v pogubo, naj nastavlajo regimente direktno za tarče sovražnih artileriji, naj povzročajo poraz za porazom. Jezik za zobe, človek božji! Ne upaj se izreči, da so take neumnosti zločini. Ne zasepeči, da so oslarije sploh oslarije. Kajti s tem se vmešavaš v "delovanje armade". In to zadostuje, da te dosmrtno zašijejo.

To je militarizem. To je uničevanje svobode. In to prekaša v resnici vsa reakcija in avtokracija v Evropi.

Vsa ta reakcija, ki dviga svojo glavo pod plaščem vojne nevarnosti, obrača pa svojo ost v prvi vrsti proti delavstvu, proti delavskemu gibanju, proti delavskemu časopisju. In lani so imeli delavci priliko, da si osvoje kongres in legislature, pa so dovolili, da so si njih nasprotniki tam osnovali svoj arzenal!

Iz New Yorka so poslali sto policistov v neko tovarno v Syracuse, kjer izdelujejo strojne puške. Tam naj se gospodje oficerji nauče, kako je taka puška sestavljena, kako funkcionira in kako se rabi.

Kdor je dovolj naiven, lahko verjame, da se godi vse to le zato, da bodo policisti pobili Nemce, če se izkrcajo na Coney Islandu, da bi bombardirali New York.

V baltimorski "fini družbi" je veliko zgražanje. Pod pritiskom moralistov so tudi tam zaprli takozvani distrikt rdečih svetilk. Posledica je bila, da se je prostitucija razširila po vsem mestu in prišla tudi v "najčistiljivejše" privatne hiše. Naravno. Kajti prostitucija lahko menja formo, ne more pa izginiti, dokler ne pade kapitalizem.

V senatu Zpadne Virginije je bil vložen predlog, po katerem so plinarske in oljne družbe dolžne, da se najprej pobrigajo za potrebe domačega prebivalstva, in šele kar ostane, smejo dati drugim državam na razpolago. Predlog meri glavno proti državi Ohio, ki dobiava plin iz Zpadne Virginije. Drug predlog določa, da ne sme nihče navrtati prirodnega plina brez državnega dovoljenja. To pa dobi le tisti, kdor prizna državi pravico, da določa, kako naj se disponira s plinom. V W. Virginiji čutijo že nekaj časa pomanjkanje plina. Potreba je učiteljska.

V kongresu je vložen nov predlog, ki zahteva še 247 milijonov dolarjev za vojaške svrhe. Samo!

(Konec s 5. strani.)

Ne verjamem, da bi se našel en odstotek ameriškega ljudstva, ki bi si resnično želel iti v klanico. Če je bil kdaj v zgodovini trenutek, ko bi morala biti uveljavljena vsak dan pridigana zapoved "Ne ubijaj!" — je prišel za Ameriko ta trenutek sedaj.

Eden izmed pretveznih razlogov vojne so takozvana mednarodna prava, ki bi se pa morala praznoprav označiti za mednarodne krivice. Vprašanje je to, ali naj gremo v vojno zato, da morejo fabrikanti municijsko in spekulanti z živili nadalje spravljati ogromne profite in izstradavati ameriško ljudstvo. Če bi posameznik koga ubil in bi mu mi dali orožje za to, postanemo sokrivci njegovega zločina. Torej smo tudi sokrivci strahovitega klanja v Evropi, če pošiljamo moralna sredstva tja. In to velja za Nemčijo prav tako kakor za Anglijo.

Ne verjamem, da pojedmo v to vojno. Ampak če že hočemo vojno, tedaj jo napevemo sedanjemu krivičnemu družabnemu redu, in sicer neizprosno vojno, vojno izobrazbe in organizacije. Sovražniki ameriškega naroda niso za mejami, ampak v deželi, kapitalistični fabrikanti in spekulanti, ki delajo profite od vojne in odirajo ameriško ljudstvo. Najbolje dokažemo svoj patriotizem, če napovemo vojno njim in jo izvršimo na voliču. Če pa hočemo častiti ameriško zastavo, ne storimo tega z ubijanjem svojih bližnjih, ampak z njih povzdigo.

Ko je potem govorila Miss Grace Abbott, ki je naglašala mednarodni značaj ameriškega ljudstva, je dobil besedo

SODRUG ROBERT H. HOWE.

Uzoparjen je na žrtve, ki jih je doprineslo razredno zavedno delavstvo v Evropi v boju proti vojni. V Rusiji so socialistični poslanci v duni glasovali proti vojnemu kreditu, in zato so bili izgnani v Sibirijo. V Avstriji so se češki vojaki upirali vojni in na tisoče jih je bilo zato pokončenih. V Nemčiji se je Karl Liebknecht neustrašno bjeval proti vojni in je zato sedaj v ječi. V Avstraliji je ljudstvo s splošnim glasovanjem zavrglo konspiracije, agitatorji zoper prisilno vojaško službo so bili pa zato vrženi v zapore. Tudi v Ameriki mora biti ljudstvo pripravljeno na odločen boj zoper vojno, ki jo žele kapitalisti le v svojem interesu.

Nekoliko zanimivih posameznosti je povedal KONGRESNIK OSCAR CALLOWAY, iz Texasa, ki je član kongresnega odbora za vojaške zadeve.

Kubanske homatije.

Na Kubi je zopet izbruhnila vstaja. To ni nič posebno novega: na Kubi so revolucije na dnevnem redu. Toda Zedinjene države smatrajo izza španske vojne za svojo dolžnost in pravico, da oprovljajo nam nekakšen žandarski poklic. V političnem jeziku sedanjih držav se pravi temu "skrb za red". Hud poklic je to, če se vzame v poštev, da ne morejo Zedinjene države niti doma vzdržati vzornega reda, zlasti da ne morejo svojih kapitalistov držati v redu.

V sedanjem času je to zanimanje za kubanske razmere precej kočljivo. Vlada se tako zanima za te razmere, da je že posvarila kubanske vstaje in izjavila, da ne prizna nobene vlade, ki bi bila sad revolucije. To je zopet malo čudno za deželo, ki ima v svoji izjavi neodvisnosti naglašeno pravico do revolucije.

Še sitnejša pa postaja stvar, ker se raznašajo vesti, da je ta revolucija delo nemških agentov. Trditve prihaja iz Londona. Pravi, da so nemški agenti že dlje časa na delu. Pred tedni je bil ba je nemški polkovnik Hans Boehm prijet v Falmouthu na holandski ladji "Zeelandia". Pri njem pravijo da so našli načrte zaliva Santa Lucia na Kubi, kjer so si Nemci zagotovili petrolejske interese za denar, ki je bil poslan iz New Yorka v Havano.

Angleški mornariški uradi sklepajo, da si hočejo Nemezi zagotoviti petroleja na Kubi u-

stanoviti bazo za submarinke v Zpadni Indiji. Polkovnik Boehm je baje izvrševal naloge višjega častnika, čigar ime je angleškimi uradom znano.

Vprša je, kaj bi mogla Amerika prava-prav doprinesiti v vojni. Anglija ima popolno kontrolo nad površjem morja, zavezniki imajo pa vsa bojišča zasledena s potrebnim vojaštvom. Ali sedaj gre za druge reči. V četrtek je Taft dejal v Indiani:

"Če hočemo uspešen militarizem, moramo porabiti moment, ko so misli ljudstva razburjene; sedaj je najprimernejši čas za uvedbo prisilne vojaške službe".

Za to gre, da se vrže ta dežela v brezduo militarizma, temu namenu služi velikomestno časopisje, ki imenuje vsakega "strahopetca", kdor ima toliko poguma, da nastopi proti tej struji. Tudi mene je tukajšnja "Tribune" imenovala strahopetca, ker nisem hotel gnati ljudstva te dežele na vojno.

Povem vam pa, kaj je velikomestno časopisje. V kongresu nam je bilo iz zanesljivega vira naznanjeno in se bo tudi preiskalo, da je bil na iniciativo tovarnikov municije leta 1915 v New Yorku shod vseh velikih časopisov in da je bilo tam sklenjeno z vsemi silami delati za vojno in zatajevati vse izjave proti vojni. Ti časopisi so podkupljeni od municijskih fabrikantov. Zato hujšajo tako glasno na vojno.

Pred kongresovim odborom je neki visoki uradnik Bethlehem Steel Co. izjavil, da ima 100 akcij tega podjetja; pred vojno so bile na trgu po 30 dolarjev, sedaj so vredne 530 dolarjev ena. Ko je bil vprašan, kaj bo s temi delnicami po vojni, je odgovoril, da bi najbrže zopet padle na prvotno ceno, če se ne bi našel nov trg za vojni material. In ta trg bi radi našli tukaj. Mi naj vodimo vojne, zato da ne bo treba municijskim fabrikantom poceni prodajati delnice.

Poleg njih si žele vojno naši generali in admiralji, ki hodijo v pozlačenih uniformah po Washingtonu in dobivajo velike plače za to, da nič ne delajo. Seveda ne marajo niti slišati o tem, da se ne bi gradile krasne plavajoče palače, na katerih imajo vsakovrsten luksuz in delajo na narodne stroške izlete po vsem svetu. Za te ljudi naj bi vi šli na vojno.

Pravijo, da ne ve rfe predsednik, ne kongres, kaj naj stori. Povejte jim, kaj mislite vi in česa si želite. Pišite in telegrafirajte predsedniku in svojim poslanem, da ne marate vojne.

Ko je govoril še veteran iz civilne vojne Jenkin Lloyd Jones, je bila predlagana in soglasno sprejeta primerna resolucija, s čimer se je zaključil shod.

V takih angleških vesteh je bilo že pogostoma mnogo fantazije. Koliko je v sedanjih resnic in koliko domišljije, je težko razsoditi. Stvar izgleda precej tako, kakor da bi Anglija želela še večjo poostreitev odnošajev med Zedinjenimi državami in Nemčijo. A vendar bi bilo prav z angleškega stališča nezmislno, če bi hotela izsiliti vojno med Ameriko in Nemčijo. Verjamemo, da je sedanje stanje Angliji in njenim zaveznikom ugodno. Ampak da bi jim vojna Amerike koristila, je zelo neverjetno, že zaradi tega, ker bi morala Amerika tedaj v prvi vrsti skrbeti za svoje municijske zaloge, pa bi ostalo za izvažanje v Evropo prav malo tega dragocenega blaga. To pa bi bile vražje skrbi.

Na vsak način pa so vse take vesti v sedanjem položaju resnično nevarne, zlasti še zato, ker jih držingovsko časopisje pohlepno pobira in po svoje opravlja. Tem potrebnejša je največja previdnost na drugi strani in zlasti vlada ima dolžnost, da se ne poda nobenemu takemu vplivu. Kdor bi verjel hujškemu časopisju, bi moral misliti, da je Amerika na vseh straneh obdana od samih sovražnikov. Seveda, kdor si hoče po sili ustvarjati sovražnike, jih tudi lahko dobi.

IVERJE.

Angleška vlada je izjavila, da je pripravljena ustreči irskim nacionalističnim poslancem in razpravljati v parlamentu o irskem vprašanju.

Kakor je znano, so irski nacionalisti zahtevali, naj Anglija reši irsko vprašanje v zmislu Home rule in s tem dokaže, da resno misli s svojimi mirovnimi pogoji, med katerimi je avtonomija malih narodov. S tem — so dejali — bo tudi stališče zaveznikov v sedanjih vojni sploh okrepčano.

Irsko vprašanje se vleče kakor morska kača skozi vso angleško politiko in bil bi v resnici velik dogodek, če bi se naposled rešilo. Brez obzira na interese vojne — kajti Irči bodo tudi po vojni živelj — bi se s tem spravilo s sveta vprašanje, ki že s svojim obstankom ovira napredek Ircev in Angležev in daje nacionalnim zatiralcem tudi po drugih krajih sveta potuho. Ko je bil Lloyd George lani po revoluciji na Irskem, se je precej resno trudil, da bi bil našel izhod. Sedaj, ko je ministrski predsednik, se je njegov vpliv poyčeval, in nemara bo dovolj velik, da privede to delo do uspešnega konca. Seveda ga ne more rešiti diktatorično. Veliko vprašanje je še vedno, če je v parlamentu in sicer na obeh straneh, na angleški in na irski, dovolj dobre volje.

Irsko vprašanje se vleče kakor morska kača skozi vso angleško politiko in bil bi v resnici velik dogodek, če bi se naposled rešilo. Brez obzira na interese vojne — kajti Irči bodo tudi po vojni živelj — bi se s tem spravilo s sveta vprašanje, ki že s svojim obstankom ovira napredek Ircev in Angležev in daje nacionalnim zatiralcem tudi po drugih krajih sveta potuho. Ko je bil Lloyd George lani po revoluciji na Irskem, se je precej resno trudil, da bi bil našel izhod. Sedaj, ko je ministrski predsednik, se je njegov vpliv poyčeval, in nemara bo dovolj velik, da privede to delo do uspešnega konca. Seveda ga ne more rešiti diktatorično. Veliko vprašanje je še vedno, če je v parlamentu in sicer na obeh straneh, na angleški in na irski, dovolj dobre volje.

Preko Amsterdama prihaja iz Berlina brzjav, da je s petim vojnim posojilom dostej na vsa nemška vojna posojila vplačanih 47.200.000.000 mark. Od te svote so 899 milijonov pokrila bančna posojila.

Doslej objavljajo vse vlade taka poročila kot baharije, češ toliko imamo bogastva in toliko inuamo kredita. Prišel pa bo čas, ko ne bo to nobena baharija več; ako ne prej, pa takrat, ko bo treba odplačevati.

Iz Kodanja poročajo, da dobiva tam pomanjkanje premoгаа grozeče oblike. Na vse strani so izdane odredbe za omajitev porabe. Električne naprave in plinarne so po nekaterih mestih že brez dovoza. V Christianiji se zelo trudijo, da bi dobili premoгаа s Spitzbergena.

Irsko vprašanje se vleče kakor morska kača skozi vso angleško politiko in bil bi v resnici velik dogodek, če bi se naposled rešilo. Brez obzira na interese vojne — kajti Irči bodo tudi po vojni živelj — bi se s tem spravilo s sveta vprašanje, ki že s svojim obstankom ovira napredek Ircev in Angležev in daje nacionalnim zatiralcem tudi po drugih krajih sveta potuho. Ko je bil Lloyd George lani po revoluciji na Irskem, se je precej resno trudil, da bi bil našel izhod. Sedaj, ko je ministrski predsednik, se je njegov vpliv poyčeval, in nemara bo dovolj velik, da privede to delo do uspešnega konca. Seveda ga ne more rešiti diktatorično. Veliko vprašanje je še vedno, če je v parlamentu in sicer na obeh straneh, na angleški in na irski, dovolj dobre volje.

Dopisi.

Milwaukee, Wis.

Milwaukee do danes še nima slovenske šole, in kolikor mi je znano, tudi hrvaške ne, akoravno je tukaj slovenska kakor tudi hrvaška naselbina precej močna. Čudno, kaj ne, da smo tako nezavedni in tako milačni narodnjaki? Niti podružnice Slovenske Lige nismo ustanovili. (Pa je, hvala Alahu in Budi, ni bilo treba razpuščajti). Nikar naj se rojaki po Ameriki ne čudijo, da je tako, kajti slovenski Avstriji nikakor ne morejo podpirati proti-avstrijske akcije, to je vendar samoobsebi imenovno in povhu tvorijo oni še takozvano manjšino. Večina pa, kolikor je meni znano, tvorijo ti isti socialisti, ki so mednarodni in so tako proti avstrijskemu, kakor tudi proti ruskemu, nemškemu, angleškemu ali kateremu drugemu krivičnemu vladnemu sistemu. Konecno se bodo še proti ameriški vladi postavili in ji povedali odkrito, da nočejo vojne.

To morajo biti čudni ljudje, ti socialisti, ki so večinoma sami delavci, niti enega kompanista ni med njimi. Poteintakem so to sami nevedni ljudje, ali kaj? Ne — kajti socialist postati ni tako lahko, kot pripadati kateri drugi stranki, kjer zadostuje, da se kima, misliti pa je celo prepevedano; socialist se mora najprevo učiti svobodno misliti, dalje mu je treba imeti nekaj znanja o prirodnih vedah in podobnem, najvažnejše pa je, da ve kaj pameznega o gospodarstvu in o politici. Mi smo postali socialisti iz različnih vzrokov, ravno tako smo črpali znanje o socializmu iz različnih knjig in listov, predavanj, debat itd., in končno moramo sami isebi priznati, da razumemo nekaj o socializmu, a nikakor še ne dovolj, tem manj pa šele vse. Nam ni bila dana prilika v mladosti, da bi se učili res potrebnih stvari za življenje (izvemšji rokodelstev), temveč je bilo za nas v ljudskih šolah obligatno: Rudolf Habshurški, Marija Terezija, Fran Jožef, general Laudon, feldmaršal Raddecki, princ Albreht, bitka pri Mohaču, pri Lipskem, pri Visu, pri Novari itd. Dalje: prvi starši, Kajin in Abel, Noc v barki, Abraham z najmlajšim, Mojzes skozi rdeče morje, teta Elizabeta, Marija brez madeža izvirnega greha, in sploh krščanski nauk. V mladeniški dobi pa smo že slišali, da so nekje na svetu "Social-demokrati", ki so brezvratni, torej hudičeva zalega. Da pa moramo biti klerikalci, so nam povedali v cerkvi, nasprotno pa, da moramo biti liberalci, so nam pravili v nekaterih gostilnah in deloma tudi po ulicah ali drugih shajalščih, krona izobrazbi pa je bila, da smo "Slovenci" in da "fiks Laudon, naša reč slovenska prokleto živo kljuje".

Tako smo bili po deželi, tam v stari kontrii, kjer je bila ustava na papirju, dejansko pa monarhistični absolutizem. Nismo si torej sami krivi, da nismo dospeli v znanju tja, kamor želimo, pač pa smo obvezani, naši mladini k temu pripomoči, posebno še, ker se nam ravno tukaj nudi krasna prilika. Jugoslovanska socialistična organizacija v Milwaukee je ustanovila "nedeljsko šolo", v kateri poučuje sodrug Shedd. Učne ure so vsako nedeljo od 10 do pol 12 dopoldne. Učni prostor ali šola se nahaja v sredini slovenske naselbine, na štey. 274 Grove Street. V tej šoli se poučuje v angleškem jeziku, katerega vsi otroci razumejo in zadnjo nedeljo, dne 4. t. m. smo imeli priliko videti krasen uspeh te šole pri nastopu mladine, dečkov in deklet v So. Side Turn Hall. Res, da že nekateri Slovenci pošiljajo svoje otroke v to šolo, a želeli bi bilo, da jih pošiljajo vsi, ki se zavedajo, da so po naravnih zakonih ravno tako ljudje, kot je kajzer ali car, Morgan ali Rockefeller, in z istimi enakopravnimi. V mladini je bodočnost, privoščimo ji znanja in, "Vremena nam in njim bodo se zjasnila."

Član soc. kluba.

Ker sklepa illinojska legislatura prohibicijo, o kateri bo prebivalstvo prihodnje leto v jeseni glasovalo, predlagajo mokri Chicagoanci, da se država Illinois razdeli v dve, na ta način, da bi se Chicago in Cook county ločili od ostale države in ustanovili kot Northern Illinois.

Član soc. kluba.

Ker sklepa illinojska legislatura prohibicijo, o kateri bo prebivalstvo prihodnje leto v jeseni glasovalo, predlagajo mokri Chicagoanci, da se država Illinois razdeli v dve, na ta način, da bi se Chicago in Cook county ločili od ostale države in ustanovili kot Northern Illinois.

Stranka

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Nasi klubi se spominjajo, da so svojo jedrsko odglašovali, da se voli od strani Socialist Party odbor, ki bo imel nalogo razpravljati z istotakimi odbori od strani Socialist Labor Party, o svojih.

Oba odbora sta imela dne 6. in 7. januarja t. l. svoj sestanek v New Yorku. Po daljši razpravi, ki se je nanašala na minimalni program S. P. in taktike S. P. z ozirom na propagando za gospodarsko organizacijo — unijako vprašanje — sta prišla oba odbora do zaključka, da se more biti nobena govora o združitvi; kajti stališče S. P. z ozirom na gospodarsko akcije in nje propagando se v načelu čisto loči od onega S. L. P.

Toliko v pojasnilo, da ne bodo nasi sbrugi mislili, da ima Socialistična stranka kakšno opravila s Socialist Labor party.

Pred kratkim so bila razposeljena na vse klube nova pravila. Pravila stanejo 5 komad. Računi zato sledijo. V slučaju da pravila kakemu klubu niso bila dostavljena, naj to tajnik kluba takoj javi in mu jih tajništvo pošlje.

V par dneh dobe vsi dobrostoječi klubi glasovalce za glasovanje o kandidatih za eksekutivo, gl. tajništvo in upravne odbore za naše glasila.

Glasovanje je posamično. Vsa navodila je najti na glasovnici.

Kandidatje za Gl. Odbor, imenovani v Chicagu.

- Frank Aleš
- Filip Godina
- Martin Judnich
- Ant Končan
- Frank Šava

Hrvatsko-srpski kandidati za Gl. Odbor, imenovani v Chicagu.

- Nik. Blatner
- Jos. Horvat
- Peter Kokotovich
- Frank Maurich
- Božo Stodanovich
- Blaž Žikić

Kandidatje za Gl. Odbor, imenovani iz držav.

- Simon Kaučič, Illinois
- M. Radich, Illinois
- Michael Babich, Indiana
- Dim. Ekonomoff, Indiana
- Milan Kirin, Michigan
- Jos. Primer, Michigan
- Nick. Hinich, Wisconsin
- Geo. Selakovich, Wisconsin

Kandidatje za gl. tajnika J. S. Z.

- Jos. Filipovich
- Frank Petrich

Slov. kandidatje za upravo "Proletarca". Za te glasujejo samo slov. sodrugi.

- John Molek
- Frank Mrgole
- Frank Podlipiec
- Alois Trugar
- Frank Zajc

Hrv. srpski kandidatje za upravo "Radničke Straže". Za te glasujejo samo hrv. srpski sodrugi.

- Milan Čuk
- Alex Dubravac
- Blaž Jakopc
- Ant. Jurkovich
- Mat. Lovrenić
- Val. Susa
- Lazo Todorovich
- Jos. Veljačić

Tajništvo J. S. Z.

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Ravnokar je izšla strankina platforma (načelna izjava) in program za l. 1916. Ta izjava bo veljavna sedaj nadaljna štiri leta in bo vodilo naše agitacije in propagande. Treba je torej, da jo pozna in razume vsak aktiven član J. S. Z.

Ker je količina omejena — tiškalo se je samo 2000 — naj klubi sežejo takoj po njej, da ne bo prepozno.

Cene so sledeče: 50 iztisov 40c, 130 iztisov 75c, 200 iztisov \$1.50. Poštnina prosta.

Naroča se pri tajnistvu J. S. Z., 803 W. Madison St., Chicagu.

Tajništvo J. S. Z.

Chicago, Ill.

Jugoslovanski socialistični klub šte. 1. je imel zadnje nedeljno svoje prvo javno predavanje tekoče sezone ob dobri udeležbi.

Druge predavanje bo v nedeljo, 25. februarja, ob 1/3 popoldne v dvorani S. N. P. J., 2657 So. Lawdale Ave. Predaval bo sodrug Ethin Kristan. Na dnevnem redu bo predmet:

O koncu sveta. Upozarjamo sodruga in rojake, da je predavanje javno in brezplačno. Vsakdo je dobro došel. Ker je v Chicagu predavanje v slovenskem jeziku o znanstvenem predmetu redka reč, upamo, da se

bodo rojaki tem rajši poslužili te prilike. Želito je le, da pridejo pravočasno, da se začetele ne zavlači po nepotrebnem.

Louis Truger, tajnik.

Cleveland, O.

Slovenski socialistični klub št. 27. je sklenil prirediti letošnjo zimno več predavanj, katera bi morala zanimati vsakega delavca. Ta predavanja se bodo vršila enkrat na mesec za dobo 6 mesecev in sicer:

v nedeljo, dne 25. februarja: "Podržavljenje industrij."

v nedeljo, dne 25. marca: "Naše politične stranke,"

v nedeljo, 22. aprila: "Naloge delavske politične organizacije,"

v nedeljo, dne 27. maja: "Socialistična stranka in mestna uprava."

Ta predavanja bo obrzaval sod. Matt Petrovich in se bodo vršila v klubovih prostorih, na 5607 St. Clair Ave. Namen teh predavanj je, podučiti slovenske delavce v Chicagu, kolikor mogoče, o programu in ciljih soc. stranke in o nalogah politične organizacije.

Po predavanju bo vedno sledila splošna diskuzija in se bodo dali odgovori na morebitna vprašanja.

Prvo predavanje se vrši torej v nedeljo, dne 31. decembra ob 2:30 pop. Razpravljalo se bo o osemurnem delavniku, minimalnih plačah, državnem zavarovanju za starost, bolezen, brezposelnost itd. Vsi rojaki v Chicagu se vabijo, da se udeležijo tega predavanja. Matt Petrovich, tajnik.

Glencoe, Ohio.

Člani Jugoslovanskega socialističnega kluba šte. 2 v Glencoe, O., se upozarjajo, da so mesečne seje vsako tretjo nedeljo o 9 popoldne v navadnem prostoru. Vabljeni so, da se jih polnoštevilno udeležujejo.

Nace Zlemberger, tajnik.

Cleveland, O.

V nedeljo, dne 25. feb. ob 2:30 popoldne se vrši v dvorani slov. soc. kluba na 5607 St. Clair ave. predavanje. Govoril bo sodrug M. Petrovich o "Podržavljenju industrij."

Rojaki, kateri se žele seznaniti s programom in cilji socialistične stranke, se vabijo, da se udeležijo. Tajnik.

OBVESTILO.

Radley, Kans., 13. eb. '17. Naznanja se vsem J. S. Z. klubom v Crawford Co. drž. Kans., da se bo vršila skupna konferenca dne 25. februarja 1917 v Newburg, Kans., ob 2. popoldan. Dolžnost vsakega sodruga in sodruzičice je, da se udeležijo skupne seje in konference, ker s tem delom kolikor toliko širimo socializem med narod.

Vse za socializem! John Goršek, konf. taj.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Naročniku koledarja v Chicagu. Vi ste toraj izgubili že dvakrat stavo za "Pust". Revček! Gotovo ste že oženjeni, ker nečete dolgega predpusta in kratkega posta. Glas Naroda pravi, da so mu stoletno pratiko zmešali stave, mi pa nismo tako poredni in pravimo, da smo sveti "Pust" zmešali sami. Da vas vsaj deloma potolažimo, zato slovesno izjavljamo, da boste imeli tudi v našem koledarju v bodoče en teden krajši predpust in en teden daljši post. Živila se draže, toraj se to vjema.

LISTU V PODPORO.

Anton Novak, Waukegan, Ill. 50c. — Kveder Križe, Vozu Ratajca \$1.25. — Anton Boltič, Pitz Henry, Pa. \$1.00. — Joe Steklacich, Studa, Pa. 50c.

Vsega 3.25
Zadnji izkaz 36.60
Skupaj 39.85

RAD BI IZVEDEL.

za naslov Charlie Zalezina. Nekdaj je bival na Sublet, Wyo. in pozneje v Alta, Utah. Zelo bi rad zvedel, kje je sedaj. Morda kdo zna za njega, ali pa naj se sam oglasi.

John Jamšek, Box 126, Sublet, Wyo.

Splošno glasovanje je demokratično. Ampak najpomembnejša reč se lahko izpreobrne v neumnost. Če imajo farmarji okrog Stauntona odločiti, da se v hieagi ne sme piti pivu, je to absurdno, ne pa demokratično.

Du Pont Powder Company je povišala svoje dohodke za 1.130 procentov. Čistega dobička ima 83,107,692 dolarjev, 60 milijonov se pa porabi za povečanje zavoda in pomnožitev kapitala. Kljub temu, da čleti veasi kakšna smodnišnica v zrak.

OBDRŽANJE DOBREGA IMENA.

Dobro si je pridobiti dobro ime in zaupanje, ali še boljše si ga je obdržati. Dandanes se kar nadehlo izrablja in vara lahkoverno ljudstvo. Toda zapomnite si: Trimerjevo Ameriško Grenko Vino ni še nikoli nikogar prevarilo. Dokaz themu so neprestani navalji zahvalnih pisem odstrani naših odjemal-

Poročilo o razpečanih znamkah J. S. Z.

v mesecu januarju 1917.

Država	Mesto	Znamke	Izj. znam.	Dual. znam	RAZDELJENO			Zvezi.
					Prejemki	Stranki	Dražavni County	
Ark.	Huntington	26	12	\$ 5.25			\$ 2.65	
	Jenny Lind	11		2.25			1.15	
	Hardford	5		1.45	\$ 2.10	\$ 2.10	.95	
Colo.	Pueblo	30	10	6.00	1.50	1.50	3.00	
Ill.	Staunton, 168.	40		9.25			5.25	
	Staunton, 110.	19		3.80			1.90	
	Waukegan	26	5	5.20			2.60	
	Chicago, 60.	50	10	10.00			5.00	
	Sesser	11		2.25			1.15	
	Chicago, 1.	50		10.00			5.00	
	Zeigler	25		5.00			2.50	
	Springfield	41	5	8.60			4.50	
	E. St. Louis	20		5.55			3.55	
	Lincoln	30		6.00			3.00	
	Panama	14		2.80			1.40	
	Chicago, 20.	50	20	10.00			5.00	
	Waukegan	37		7.40	20.65	20.65	3.70	
Ind.	Gary	100		20.00			10.00	
	Clinton	7	7	1.40			.70	
	Whiting	12		2.65	5.95	5.95	1.45	
Kans.	Radley	16		3.70			2.10	
	Stone City	25		5.00			2.70	
	Skidmore	9		1.80			.90	
	W. Mineral	11		2.20			1.10	
	Franklin	25		5.00			2.50	
	Frontenac	5		1.05			.55	
	Mulberry, 30.	40		8.00			4.00	
	Gross	25	10	5.50	7.70	7.70	3.30	
Mich.	Detroit, 61.	250	50	50.00	12.50	12.50	25.00	
Minn.	Chisholm	54	10	12.40			7.00	
	Virginia	55		11.34	5.45	5.45	6.14	
Mont.	Red Lodge	15		3.00			1.50	
	Bear Creek	64		12.80			6.40	
	Clein	24		4.95	5.15	5.15	2.55	
Ohio	Cleveland, 71.	85	15	17.85			8.50	
	Glencoe	17		3.67			1.70	
	Neffs	12		2.25			1.20	
	Youngstown, 18.	61	4	12.60			6.10	
	Bellaire	50	15	10.50			5.00	
	Barberton	50		10.50			5.00	
	Lorain	12		2.52			1.20	
	Cleveland, 27.	80		16.80			8.00	
	Youngstown, 61.	14		2.94			1.40	
	Akron	25		5.00			2.50	
	Yorkville	12		2.52			1.20	
	Maynard	18		3.78	21.80	23.98	1.80	
Pa.	Forest City	4		.82			.42	
	Wick Haven	40		8.00			4.00	
	N. S. Pittsburgh.	275		58.95			31.45	
	S. View	23		4.60			2.30	
	Ellsworth	15		4.00			2.50	
	Conemaugh	7		15.75			8.25	
	Large	33		6.60			3.30	
	Woodlawn	15	5	3.00			1.50	
	McKeesport	20		4.00			2.00	
	Yukon	30		6.25			3.25	
	Steelton	20		4.00			2.00	
	Hermine, 63.	7		1.40			.70	
	Primrose	7		1.40			.70	
	Moon Run	31		6.90			3.80	
	Sygan	20	5	4.00			2.00	
	Pittsburgh	5		5.00			2.50	
	Farrell	50		10.00			5.00	
	Whitney	16		3.30			1.70	
	Hermine, 69.	12		2.64			1.44	
	New Brighton	50		10.00			5.00	
	McKees' Rocks.	20		4.00			2.00	
	E. Pittsburgh	100		20.00			10.00	
	W. Newton	23		4.60			2.30	
	Pitco	12		3.10			1.90	
	Fitz Henry	20		6.70			4.70	
	Dunlo	10		2.00			1.00	
	Reading	20		4.00			2.00	
	Ambridge	10		2.00			1.00	
	S. S. Pittsburgh.	20		4.00	30.15	50.15	2.00	
Wash.	Roslyn	10	4	2.00	.50	.50	1.00	
Wis.	W. Allis	25	2	5.00			2.50	
	Milwaukee	57		11.40			5.70	
	Kenosha	50		10.00			5.00	
	Racine	60	20	12.00	9.60	9.60	6.00	
Wyo.	Rock Springs	50		10.15			5.15	
	Cumberland	7		1.40			.70	
	Sublet	24		5.15			2.70	
	Superior	10		2.25	4.55	4.55	1.25	
	Nik Pražetiba	4		.70	.20		.50	
	Joh. Teran	7		1.50	.35		1.15	
	Org. N. 122			40.00			1.15	
	Org. N. 35			.05			40.00	
	Org. N. 20			1.00			.05	
	Org. N. 147			.05			.05	
	Org. N. 123			.40			.40	
	Org. N. 11			1.41			1.41	
	Org. N. 91			.40			.40	
	Org. N. 13			.40			.40	
	Org. N. 93			.40			.40	
	Org. N. 28			.70			.70	
	V. Solić			6.40			6.40	
	I. Severovich			.20			.20	
	Slov. hrv. Library, Clev.			.40			.40	
	Skupaj	2963	68	196	\$670.79			

ENAJST MESEČNI RUČUN "PROLETARCA" OD JAN. 1. — 1916. DO DEC. 1. — 1916.

DOHODKI:

Table listing income sources and amounts: Prenos iz leta 1915 \$ 333.19, Naročnina 2.837.38, Oglasi 920.30, etc.

Skupni dohodki \$6.309.44

STROŠKI:

Table listing expenses: Provizija zastopnikom od naročnine \$ 243.39, Provizija od oglasov 135.85, Provizija mešana z expresom od kol. 1.53, etc.

Skupni stroški \$5.096.94

IMETEK:

Table listing assets: Koledar 1917 \$1.400.00, Poštini znak 32.00, Pohištvo 80.00, Tiskovine 25.00, etc.

Skupni imetek \$3.130.05

DOLGOVI:

Table listing liabilities: Slovenski sekciji J. S. Z. \$ 586.21, 250 denari po \$10.00 2.500.00, Jugoslovanski Soc. Zvezi 400.00, etc.

Skupni dolgovi \$5.466.65

Skupni imetek 3.130.05

Nevrjeni čeki 38.00

Primanjkljav za vseh enajst let odkar izhaja "Proletarec", je torej \$2.336.60

OPOMBA:

Vsem tistim, kateri se zanimajo za razredni boj, priporočamo, da račune "Proletarca" za leto 1916 pregledajo, odobre ali pa zavržejo. Račun je posnet po knjigah, nič olepšan, temveč tak, kakršen je v resnici.

Ako bi kdo samo površno pogledal dohodek in stroške fiskalnega leta 1916, potem bi morda mislil, da smo naredili \$612.50 prebitka. To pa ni tako, kajti ako odračunamo posojilo J. S. Z. v znesku \$400.00, in prodanih knjig za \$90.32, potem je stvar druga. Za vse tiste, kateri se zanimajo za "Proletarca", je na kratko pojasnjeno stanje kot sledi: Kljub skrajno nizkim plačam urednika in upravnika, (glej zgoraj) bi bili naredili leta 1916 okrog \$750.00 deficita, ako bi se bili dobili lepe svote listu v podporo, in če bi ne izdali "Koledarja".

Frank Šava.

VESTI O POLOŽAJU.

Rimska "Agencija" javlja, da je bolgarski ministrijski predsednik Radoslavov v sobranju izjavil, da se je mir že tako približal, da bo bolgarska armada nemara že konec tega meseca demobilizirana.

Take izjave, pa naj jih daje tudi bolgarski ministrijski predsednik od sebe, imajo malo cene, dokler jim nasprotuje ves dejanski položaj.

Državni oddelek v Washingtonu je objavil zadnji turek sledečo izjavo, ki smo jo na kratko že omenili:

"Švicarski poslanik je v soboto ustmeno naznanil državnemu oddelku, da je nemška vlada pripravljena pogajati se z Zedinjenimi državami,

predpostavljajoč, da se gospodarska blokada Anglije ne krši. Na željo državne tajnika je švicarski poslanik pisмено predložil predlog Nemčije. Po posvetovanju s predsednikom je državni tajnik odgovoril švicarskemu poslaniku, da bo vlada Zedinjenih držav rada razpravljala z nemško vlado o vsakem vprašanju, ki ga predloži za obravnavo, če prekliče svojo proklamacijo z dne 31. januarja, v kateri je nenadoma in brez vsakega predhodnega obvestila razveljavila obljube, ki jih je bila dala tej vladi dne 4. maja lanskega leta. Vlada Zedinjenih držav meni, da se ne more spustiti z nemško vlado v nobeno razpravo o pomorski politiki napram nevtrolec, dokler ne obnovi nemška vlada svojih zagotovil z dne 4. maja in ne ravna v zmislu teh zagotovil."

Po tej izjavi je obnovitev diplomatskih stikov z Nemčijo pred koncem vojne skoraj gotovo izključena. Nemčija bi smatrala to, kar zahteva Amerika, za kapitulacijo, s katero bi hočeš nočeš prizvala nekakšno slabost. Tega pa ni pričakovati, da bi storila.

Tudi Carranza se je vmešal v velika mednarodna vprašanja. Poslal je Zedinjenim državam in drugim nevtrolnim vladam noto, v kateri predlaga, naj sklenejo vse nevtralne dežele pogodbo, da se prepove izvoz municije in živil v vse vojskujoče se dežele.

V Washingtonu sumijo, da je storil Carranza ta predlog pod vplivom nemških agentov. Sploh se širi sedaj po Ameriki mnogo vesti o agitaciji Nemcev v Mehiki, in stvar izgleda tako, kakor da bi hotela v slučaju vojne Nemčija napasti Zedinjene države iz Mehike. Seveda je treba take vesti čitati z največjo previdnostjo.

Reuterjeva agentura poroča iz Berna, da je nemška vlada nenadoma poklicala 10.000 uradnikov delavskih strokovnjikov in socialističnih organizacij pod orožje. Doslej so bili baje oproščeni od vojne službe.

Depesha iz Amsterdama naznanja, da bo Fordov mirovni urad, ki je bil ustanovljen v Haagu po znani mirovni ekspediciji ameriškega avtomobilskega milijonarja, zaradi prekinjenih diplomatskih stikov med Ameriko in Nemčijo dne 1. marca zaprt. Tako bo vsa slava Fordove velike ekspedicije končana.

Čudna vest prihaja iz Berlina čez London. Pravi namreč, da se v Berlinu odločno zanikuje, da bi bila Nemčija z noto ali pa kakršenkoli način prosila Zedinjene države za predloge, kako da bi se odvrnila vojna med Ameriko in Nemčijo. Cesarstva vlada ne dovoli, da bi v katerihkoli krogi nastali dvomi o njeni absolutni odločnosti, da izvede vojno s podmorskimi ladjami. Niti govora ne more biti o tem, da bi Nemčija opustila svoj pripravljivi program.

Z ozirom na to dejstvo je bilo v uradnih krogi razglašeno, da je vsak načrt glede izmenjavanja not med Nemčijo in Zedinjenimi državami odklonjen kot neutemeljen in neverjeten.

Ta izjava je z ozirom na to, kar je dal Lansing v javnost, zelo kuriozna. Ne more se misliti, da je državni tajnik govoril neresnico, ko je izjavil, da mu je švicarski poslanik naznanil pripravljeno Nemčije za razpravljanje. In prav tako se ne more misliti, da si je švicarski poslanik to izsesal iz prsta. Če pa je bil švicarski poslanik opravičen reči državnemu tajniku, da je Nemčija pripravljena na pogajanja in mu je mogel to dati tudi pisмено, tedaj pač nemška vlada po Lansingovi izjavi lahko pravi, da ne bo več izmenjavala not z Ameriko, ne more pa reči, da ni ničesar poskušala za odvratitev vojne. Čemu neki taje to v Berlinu? To vendar ne bi bilo nič sramotnega, če bi kaj storili za branitev miru.

Član angleškega vojnega sveta Earl Curzon je v gospodski zbornici dejal, ni admiral Jellicoe, prvi lord admiralitete, niti nikdar zadovoljen s številom nemških submarink, ki se nikdar več ne vrnejo v domača pristanišča.

To se pravi: Po njegovem mnenju so jih Angličje toliko potopili, da je admiral Jellicoe s tem popolnoma zadovoljen. Kolikor jih je bilo potopljenih, pa sam ne more povedati, ker se pri submarinkah, če se pogreznje, skoraj nikdar ne more vedeti, ali je bila zadeta, ali pa se je le skrila. Toda recimo, da je lord Jellicoe zadovoljen. Na drugi strani so Nemci zadovoljni z velikimi in malimi ladjami, ko so jih potopile njihove submarinke. Zadovoljnost torej na obeh straneh. A zadovoljnost — za kakšno ceno?

Urednik časopisa "Echo de Paris" Marcel Hutin, o katerem pravijo, da ima navadno zanesljive vesti, kar pa ni v vsakem slučaju resnično, navaja, da je bila nemško vojskovanje s submarinkami doslej brezuspešno. Za dokaz trdi, da je prišlo v ponedeljek 12. februarja, 112 francoskih in nevtrolnih ladij v francoska pristanišča.

To je mogoče. Ampak če potope submarinke večsi po petnajst ladij v enem dnevu, je pač težko trditi, da je to vojskovanje brezuspešno. Verjamemo, da bi jih Nemci radi še več potopili, če bi mogli. Ampak da so vsegamočni, si vendar niso domišljali.

Iz Stockholma poročajo, da je švedska vlada ukrenila zaplenbo vseh životnih zalog v dežel in obenem prepovedala krmiti živino s krompirjem. Dnevna porejka kruha se zniža za 50 gramov.

To so ugodnosti nevtralne dežele v sedanjih časih.

Berlinski "Vorwärts" poroča, da bo nemška vlada na prihodnji seji predlagala razpis novega vojnega posojila. Zadnje posojilo je prineslo 12 milijard mark.

Najbogatejšemu prebivalcu na Pruskem je predpisan davek v znesku 33.800.000 mark.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE EVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorom "Clearing Housa".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzoru od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imanja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedeni natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdemo izvedenci kakšne slabše ali dvomljive vrednostne listine, se te dotejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno spekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, raskirano, se mora-takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzavejo kakšni banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housa je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo valed panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povratile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da po povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeti ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Housom, je pod njegovim nadzorom in ima vse privilegije te banke, kateri pod vsako leto pet popolnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonдов.

J. F. Stepina

predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

POVIŠANA GLAVNICA.

Na seji ravnateljev American State Banke, ki se je vršila v navadnih prostorih na Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste dne 8. febr., je bil izvoljen ravnateljem banke tudi g. John A. Červenka.

Mr. Červenka, ki je obenem uradnik na sodnji za zapušćinske zadeve in predsednik slovanke pivovarne Pilsen Brewing Co., je bil že od ustanovitve te banke delničar in je pri vsaki priliki deloval za napredek in koristi tega denarnega zavoda.

Ravnateljstvo je pri tej priliki zvišalo kapital in prebitok od \$500.000.00 na \$600.000.00.

Advertisement for Dr. Richter's Pain Expeller, including an image of the product bottle and descriptive text.

Central Hotel Conemaugh, Pa. Fred. Mosebarger, LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in rane.

CARL STROVER Attorney at Law

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. 133 W WASHINGTON STREET CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3989

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN s prostornim vrtom za islete. MARTIN POTOKAR, Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka: 224 m.

Ako želite čitati najnovejšje in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL moderno urejen salon 44 4th GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199

Najveća slovanska tiskarna v Ameriki je Narodna Tiskarna 2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka F. KERŽE CO., 2711 South Millard Avenue, CHICAGO, ILL. Cenike prejmete zastoj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik MARTIN BARETINČIĆ 324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Ne igraj se z zdravjem!

Zdravje je več vredno ko bogastvo. Ako se počutiš dobro, nihar ne spravljaš v nevarnost svojega zdravja s tem, da poskušaš raznovrstne alkoholne grenčice, ki ne oslabe samo krvi, marveč več ali manj uničujejo krvne celice. Kri je takorekta, ki ji daje dragoceno življenje.

Trinerjev Ameriški Eliksir iz Grenkega Vina.

To sredstvo, s kojim se nobeno primerjati ne da, je sestavljeno iz rastlin, korenin, ki so priznane zdravniške vrednosti, in iz naravnega, čistega, popolnoma zrelega vina. Nima nikakih kemikalij ali strupov. Pospešuje prebavo, okrepuje organe, jih oživlja in daje moč živcem. Pomaga pri

ŽAPEKI VETROVIH NAPENJANJU GLAVOBOLU NERVOZNOSTI SLABOKRVNOSTI POMEMKANJU ENERGIJE SPOLOŠNI SLABOSTI hitro in sigurno. Odkloni kratkoma vse ponaredbe, ki žro samo denar!

Se danji letni čas pripelje seboj raznovrstna nezaželjena goste, posebno revmatizem in nevralgije. Ali veš, kako jih sprejeti? Najboljši način je da rabiš TRINERJEVO OBLIZ. Je izvrstno zdravilo, ako Te boli vrat, ako imaš otekle, razpokline itd. Cena \$5 in 50c, pri vseh drugistih, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER kemik izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Advertisement for KASPAR STATE BANK, including text about deposits and interest rates.